

İngiliz Hukukundaki 2023 Elektronik Ticaret Belgeleri Kanunu'na Bir Bakış^(*)

An Overview of the Electronic Trade Documents Act 2023 in English Law

Mehmet Çelebi CAN^(**)

Öz:

Dijitalleşen dünya her alanı etkilediği gibi ticari hayatı da etkilemekte, ticari işlemlerin gerçekleşmesi bakımından söz konusu olan pek çok süreç, artık kağıt temelli ticaret belgeleri ile değil, elektronik ortamdaki kayıtlarla takip edilmektedir. Akıllı sözleşmeler, dijital platformlar, dijital paralar ve dijital belgeler, ticari hayatı ve özellikle de uluslararası ticareti klasik olandan yani kağıt temelli sistemden elektronik kayıtlara dayanan bir dijital sisteme dönüştürmüştür. Bahsi geçen tüm bu yeniliklerin daha doğru bir ifade ile ticari hayatta dijital dönüşümünün uygulanabilmesi için öncelikle ulusal ama nihayetinde mutlaka uluslararası yeni yeknesak kurallar ve standartların olması kaçınılmaz bir gerçekliktir. Bununla ilgili olarak Birleşmiş Milletler, BM Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) tarafından *Devredilebilir Elektronik Kayıtlara İlişkin Model Kanununu (MLETR)* ile bir aksiyon almıştır. Bu Model Kanunun tetiklediği en önemli ulusal mevzuat değişikliği ise *Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı*'nda 20 Eylül 2023 tarihinde yürürlüğe giren Electronic Trade Documents Act 2023 ("ETDA")'dır. Bu Kanun ile *Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı* hukukundaki (İngiliz hukukundaki) klasik yaklaşımın iz düşümü olan kağıt ticaret belgelerinin yanı sıra dijital dönüşümün ticari hayata yansımaları olan elektronik ticaret belgelerinin varlığı kabul edilmiş ve bunlara da aynı hüküm ve sonuçlar bağlanarak günümüz uygulamasında zaten var olan elektronik evraka yasal fonksiyon kazandırılmıştır. MLETR kaçınılmaz olarak Türk mevzuatına da yansıyacaktır. Buna dair kanun teklifinin hazırlanmasıyla ilgili çalışma grupları ve/veya bilimsel akademik projeler için Electronic Trade Documents Act 2023 ("ETDA") doğrudan bir iktibas kaynağı olmasa dahi ilham alınması gereken bir düzenlemedir. Bu nedenle huzurdaki çalışmada, klasik özel hukuk/ticaret hukuku bakış açısından sıyrılıp dijital dönüşümle nasıl uyumlu hale gelinebileceğine dair önemli bir örnek olan ETDA incelenmektedir.

^(*) Araştırma Makalesi / Research Article
Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 07.08.2025
Yayınlanmasının Kabul Edildiği Tarih: 08.09.2025
DOI: 10.58733/imhfd.1760328

Bu makaleye atıf için: CAN, Mehmet Çelebi, "İngiliz Hukukundaki 2023 Elektronik Ticaret Belgeleri Kanunu'na Bir Bakış", **İMHFD**, C. 10, S. 2, 2025, s. 925-955

^(**) Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Ankara - Türkiye
E-posta: celebi.can@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0001-7177-6998

Anahtar Kelimeler:

Elektronik Ticaret Belgeleri, Uluslararası Ticaret, Dijital Dönüşüm, MLETR, ETDA.

Abstract:

The digitalization of the modern world has inevitably influenced commercial life as well, whereby numerous processes concerning the execution of commercial transactions are now carried out not via paper-based trade documents, but through electronic records maintained in digital environments. Smart contracts, digital platforms, digital currencies, and digital documents have transformed commercial life -and particularly international trade- from the traditional, paper-based system into a digital system based on electronic records. The effective realization of these innovations -or, more accurately, the digital transformation of commercial life- necessitates the development of new uniform rules and standards, initially at the national level, but ultimately on an international scale. In this regard, the United Nations, through the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), has taken action by adopting the Model Law on Electronic Transferable Records (MLETR). The most significant domestic legislative development triggered by this Model Law is the Electronic Trade Documents Act 2023 ("ETDA"), which entered into force in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland on 20 September 2023. Through this Act, the existence of electronic trade documents -as a manifestation of the digital transformation of commercial life- has been recognized alongside traditional paper-based trade documents, which reflect the classical approach. By attributing the same legal effects and consequences to electronic documents, the Act confers legal functionality upon electronic records that already exist in contemporary commercial practice. The MLETR will inevitably be reflected in Turkish legislation as well. Although the Electronic Trade Documents Act 2023 ("ETDA") of the United Kingdom may not serve as a direct source for legal transposition, it constitutes a significant legislative model that should be studied and drawn upon in the drafting of national proposals, academic initiatives, or legislative working groups. Accordingly, the present study examines the ETDA as an important example of how to move beyond the classical perspective of private/commercial law and align legal norms with the requirements of digital transformation.

Keywords:

Electronic Trade Documents, International Trade, Digital Transformation, MLETR, ETDA.

Extended Summary:

The digitalization of the modern world has inevitably influenced commercial life as well, whereby numerous processes concerning the execution of commercial transactions are now carried out not via paper-based trade documents, but through electronic records maintained in digital environments. Smart contracts, digital platforms, digital currencies, and digital documents have transformed commercial life -and particularly international trade- from the traditional, paper-based system into a digital system based on electronic records. The effective realization of these innovations -or, more accurately, the digital transformation of commercial life- necessitates the development of new uniform rules and standards, initially at the national level, but ultimately on an international scale. In this regard, the United Nations, through the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), has taken action by adopting the Model Law on Electronic Transferable Records (MLETR). The most significant domestic legislative development triggered by this Model Law is the Electronic Trade Documents Act 2023 ("ETDA"), which entered into force in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland on 20 September 2023. Through this Act, the existence of electronic trade documents -as a manifestation of the digital transformation of commercial life- has been recognized alongside traditional paper-based trade documents, which reflect the classical approach. By attributing the same legal effects and consequences to electronic documents, the Act confers legal functionality upon electronic records that already exist in contemporary commercial practice. The MLETR will

inevitably be reflected in Turkish legislation as well. Although the Electronic Trade Documents Act 2023 (“ETDA”) of the United Kingdom may not serve as a direct source for legal transposition, it constitutes a significant legislative model that should be studied and drawn upon in the drafting of national proposals, academic initiatives, or legislative working groups. Accordingly, the present study examines the ETDA as an important example of how to move beyond the classical perspective of private/commercial law and align legal norms with the requirements of digital transformation.

The Electronic Trade Documents Act 2023 (ETDA) consists of eight sections. Section 1 defines paper trade documents. Section 2 sets out the criteria that must be met for a document to be recognized as an electronic trade document, stipulates the essential elements such documents must contain, and outlines the characteristics required of electronic document systems. Section 3 governs the possession of electronic trade documents, their endorsement, and their legal effects. Section 4 explains the processes for converting between paper and electronic trade documents. Sections 5 and 6 address specific exceptions to the application of the Act, the scope of such exceptions, the authority responsible for enacting them, and the procedural rules governing their implementation. Section 7 contains amendments to existing legislation and repeals of certain provisions. Finally, Section 8 regulates the entry into force, scope, and the short title of the Act.

With the enactment of the ETDA, the following objectives have been implemented by the UK legislator, thereby aligning its domestic legal framework with the requirements of digital transformation:

- to overcome the structural limitations inherent in paper-based trade documents;
- to enable the legal recognition and effective use of electronic trade documents, ensuring legal certainty and clarity;
- to accelerate commercial transactions, reduce costs, and eliminate legal barriers to digitalization in international trade;
- to facilitate the application of the concept of possession in an electronic environment;
- to ensure that the transfer of ownership and the exercise of disposal rights can be securely effected through digital documents.

Although Turkish legislation, in line with the traditional approach, is based on paper-based trade documents, it is not unfamiliar with records that function as such despite lacking physical form. Indeed, the dematerialization introduced for capital market instruments -which also functions as a form of ‘book-entry system’ institutionalized under Turkish law- constitutes a significant example demonstrating that Turkish law is not unfamiliar with such concepts. Under this system, capital market instruments are not issued in physical form; instead, they are monitored electronically by Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. (the Central Securities Depository of Turkey). This existing experience may prove valuable for legislative working groups involved in processes aiming to introduce ETDA-like regulations into Turkish law.

With similar objectives in mind, the Turkish legislator should also implement regulatory reforms akin to the Electronic Trade Documents Act 2023 -the most prominent practical embodiment of the UNCITRAL Model Law on Electronic Transferable Records- and should not lag behind in adapting to digital transformation. Accordingly, this study briefly examines the said UK Act with the aim of stimulating legislative working groups and/or academic research projects that may be initiated in preparation for a potential draft law, or, if such initiatives already exist, of drawing their attention to the legislative process and substantive content of the 2023 Act.

GİRİŞ

Dijitalleşme, tüm dünyayı her alanda etkilediği gibi günümüz ekonomisindeki -ve özelinde ticaretindeki- tüm parametreleri de etkileyen başlıca faktörler arasında yer almaktadır. Gerek ulusal ticarete gerekse uluslararası ticarete kullanılan çok çeşitli ticari belgeler bulunmaktadır. Dünyadaki dijitalleşmeye bağlı gelişmeler kaçınılmaz olarak ticarete kullanılan bu belgelerin günümüz ihtiyaçlarına göre nasıl düzenlenmesi gerektiğine dair yeni öneri ve uygulamalara da kapı aralamaktadır. Çalışma konumuz bakımından sınırlayıcı olmayacak şekilde ticari belgelere örnek olarak konişmento, kambiyo senetleri (poliçe-bono), çek, sigorta poliçeleri, depo makbuzları ve taşıma senetleri gibi devredilebilir belgelerin ve araçların adlarını zikrederek başlamak faydalı olacaktır. Bunların yanı sıra, mal satış sözleşmeleri, ticari faturalar, paketleme listeleri, denetim sertifikaları, ihracat ve ithalat lisansları, akreditifler ve gümrük beyannameleri de ticari belgeler arasında yer alır. Ancak ticari belgeden ne anlaşılması gerektiği ve ulusal/uluslararası ticarete tatbik edilen ticari belgelerin ne olduğu, bunların çeşitleri, hukuki nitelendirmesi ile hüküm ve sonuçları işbu çalışmanın kapsamına alınmamıştır. Burada sadece şu tespiti yapmakla yetinmekteyiz: Dijitalleşen dünyada geline nokta da, **“Electronic Trade Documents Act 2023”** adlı yasada örnek olarak sayılsın ya da sayılmasın, bu Yasa kapsamına girebilecek olan tüm ticari belgeler bakımından elektronik olma vasfı tanınabilir.

Uluslararası ticarete en fazla mevzuu edilen ticari belgelerden biri konişmento olduğu bilinen bir olgudur. Bu yüzden de, elektronik ticari belgeler konusundaki uluslararası boyuttaki çerçeve düzenleme -*The Model Law on Electronic Transferable Records/MLETR*- ile ulusal düzeydeki yasal düzenlemelerin ana ekseninde yer alan ticari belgenin de, *elektronik konişmento/electronic bill of lading (eBL)* olduğunu söylemek yanlış bir ifade olmayacaktır. Bu noktada elektronik konişmento konusunda gerek Türk literatüründe gerekse yabancı literatürde pek çok çalışma yapıldığı da görülmektedir. Ancak çalışma konumuz kapsamına elektronik konişmentonun değerlendirilmesi girmemekle birlikte, ana eksenindeki ticari belgenin konişmento olma sebebinin, konişmentonun fonksiyonları olduğu gerçeğini de belirtmeden geçemeyiz. Şöyle ki; konişmento, hem mülkiyet belgesi olması hem taşıma sözleşmesini kanıtlaması hem de malların alındığının makbuzu niteliğinde olması bakımından üç işlevi yerine getirmekte ve çoğu zaman ciro edilebilir bir belge olarak düzenlenmektedir. Dolayısıyla elektronik ticari belgeler hakkında yasal düzenleme çalışması yapıldığı durumlarda düzenlenmesi gereken odak noktalarının bu fonksiyonlar ve benzerleriyle ilgili olması gerektiğine de böylece vurgu yapılmaktadır.

Elektronik ticaret belgelerine dair yasal düzenleme çalışmalarının söz konusu olduğu ve MLETR'ye dayanan ya da ondan etkilenen çeşitli ülkeler olduğu BM kayıtlarından da takip edilebilmektedir. Ancak bu ülkeler arasında yer almakla birlikte, bunlara kıyasla uluslararası ticarete niceliksel ve niteliksel bakımdan çok büyük etkisi olan *Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı*'ndaki yasal düzenlemenin yeri ayrı olup, özel olarak ele alınması bir zaruret. Bu nedenle de, **“Electronic Trade Documents Act 2023”** adlı yasanın yürürlüğe girmiş olması, huzurdaki çalışmanın hazırlanmasını tetiklemiştir. Her ne kadar henüz taslak halindeyken Türk literatüründe konu hakkında kalem oynatanlar¹ olmuşsa da, artık mer'i olan bu yasanın yürürlüğe girdiği haliyle de, yasalaşma süreci ve hükümleri bakımından tarafımızca ele alınmasının ve değerlendirmelerde bulunulmasının faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Çalışmamız münhasır olarak **“Electronic Trade Documents Act 2023”** düzenlenmesini konu almıştır. Bunun amacı ise, Türk kanun koyucusunun MLETR ekseninde buna benzer şekilde yapacağı ve/veya yapmakta olduğu elektronik ticaret belgelerine dair yasal düzenleme çalışmalarına katkı sağlamaktır. Bu nedenle de ilgili Yasa metninin içeriği ve buna ilişkin çıkarılan *açıklayıcı notlar* ile hukuk komisyonu tarafından hazırlanan danışma belgesi² esas alınarak ve bu metinlere bağlı kalınarak konu ele alınmıştır. Yasaya ilişkin yabancı literatür³ tarandığında da yukarıda sıralanan resmi metinlerin içeriklerini tekrar eden açıklamalara yoğun şekilde rastlanılması bu yöntemin sağlıklı bir yaklaşım olduğunu ve temel kaynağın esas alınması gereğini göstermektedir.

¹ Bu hususta kıymetli tüm çalışmalar arasında bizim de atf yaptığımız örnek kaynaklar için bkz. TAŞ, Alperen Furkan, “Elektronik Ticaret Belgeleri Kanun Tasarısı 2022”, **SDÜHFD**, C. 13, S. 1, 2023, s. 903; AKSOY, Pınar Çağlayan /HÜRYAŞAR, Menekşe /ŞENGÖZ, Meral, “Tedarik Zincirlerinde Kağıtsız Ticaret Dönemine Doğru: Dijital Dünyadaki Gelişmeler ve Blokzincir Teknolojisi Elektronik Ticaret Dokümanları Bakımından Neler Getirecek?”, **BATİDER**, C. 39, S. 1, 2023, s. 67. Ayrıca Kanun yürürlüğe girdikten sonra konuya dair önemli bir çalışma için bkz. ŞENGÖZ, Meral, “Dış Ticarete Dijitalleşme Yazı Serisi 3”, **Dış Ticarete Durum Blog**, Ağustos 2023, s. 1-8, s. 1. (Çevrimiçi) https://www.turktrade.org.tr/upload/media_center/3-yazi_08-2023_-hukuksal-gelis-meler-v1.pdf, E.T: 17.04.2025.

² Özellikle danışma belgesinin özeti kanunun içeriği, amacı ve etkisi bakımından özet mahiyetinde bilgiler içermektedir. Bkz. (Çevrimiçi) Digital assets: electronic trade documents, summary of consultation paper (https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20250109120654mp_/https://cloud-platform-e218f50a48129_67ba1215eaecede923f.s3.amazonaws.com/uploads/sites/30/2021/04/6.7434_LC_Digital-assets-consultation-sum_mary_web3.pdf, E.T: 17.06.2025).

³ Pek çok eser arasından örnek olarak WYNNE, Geoffrey/COOK, Jacqueline, “The Electronic Trade Documents Act 2023: the key to the future?”, **Butterworths Journal of International Banking and Financial Law**, October 2023, p. 587.

I. ELEKTRONİK TİCARET BELGELERİNE DAİR YASAL DÜZENLEMELERE DAİR ÇALIŞMALAR

Dünyanın ve özelde ticaretin dijital dönüşümü büyük ivme kazansa da, uluslararası ticaret ve tedarik zincirlerinin büyük kısmı, -teknik zorluklar ve yasal düzenlemenin bulunmaması gerekçeleriyle- esas olarak 40'tan fazla resmi ve ticari belge aracılığıyla yürütülen kağıt formlara, analog süreçlere ve temel bilgi alışverişi biçimlerine dayalı klasik tarza güvenmeye devam etmektedir⁴. Halbuki, yapay zeka ile birlikte, büyük veri standartları ve algoritmalarla ilgili teknik zorlukların aşılması artık ne imkansız ne de vakit alıcı zorluktur, bilakis son derece kolaydır. Buradaki tek gerçekçi bariyer, ticarete elektronik kayıtların geçerliliğini henüz tanımayan, daha doğru ifade ile varaka muadilleriyle aynı yasal etkiye ve geçerliliğe sahip kılacak yasal düzenlemelerin bulunmadığı hukuk sistemlerinin çoğunlukta olmasıdır. Birleşmiş Milletler (BM) uzun süredir ticarete elektronik kayıtların geçerliliğine yönelik yasal alt yapının oluşması için uluslararası düzeyde hazırlamış olduğu çerçeve düzenlemenin ulusal mevzuatlara yansımaları izlemektedir.

BM Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL), “Devredilebilir Elektronik Kayıtlara İlişkin Model Kanununu (*The Model Law on Electronic Transferable Records /MLETR*)”⁵ çerçeve bir düzenleme olarak hazırlamış, bu düzenleme 13 Temmuz 2017’de kabul edilmiş, 7 Aralık 2017 tarihli BM Genel Kurulu toplantısında yapılan konuya ilişkin duyuru da 18 Aralık 2017 tarihinde yayımlanmıştır⁶. Model Kanun⁷, devletlerin düzenleme hükümlerini yürürlüğe koymalarına yardımcı olmak ve metnin diğer kullanıcılarına rehberlik sunmak amacıyla arka plan bilgisi sağlayan bir *Açıklayıcı Not*⁸ ile birlikte sunulmaktadır. Genel kurul mezkur duyurusunda; *BM Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun kurulduğunu belirtip, Uluslararası Sözleşmelerde Elektronik İletişimin Kullanımına İlişkin BM Sözleşmesini, Elektronik Ticarete ilişkin Model Kanununu, Elektronik İmzalara İlişkin Model Kanununu* hatırlatarak bu hususlardaki

⁴ Bkz. (Çevrimiçi) <https://www.dsi.iccwbo.org>, E.T: 16.03.2025.

⁵ Model Kanunu Türk literatüründe içerik olarak ilk sunan çalışmalardan biri için bkz. BER, Ahmet Said, “Elektronik Olarak Devredilebilir Kayıtlara İlişkin Uncitral Model Kanunu”, *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, 2019, s. 445.

⁶ Genel Kurulun Resmi Kayıtları, Seventy-second session, Agenda item 79 (A/72/458), 17-22151 için bkz. (Çevrimiçi) <https://docs.un.org/A/RES/72/114>, E.T: 16.03.2025). Model Kanun için bkz. (Çevrimiçi) https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/mletr_ebook_e.pdf, E.T: 16.03.2025.

⁷ Bu çalışmada yer alan *Model Kanun* ifadesi aksi belirtilmedikçe MLETR için kullanılmıştır.

⁸ Bkz. (Çevrimiçi) https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/mletr_ebook_e.pdf, E.T: 16.03.2025.

olumlu değerlendirme ve tavsiyelerine atıf yapmış; uluslararası ticarette elektronik kayıtların işlem görmesini mümkün kılma ve kolaylaştırmada bu düzenlemelerin fayda sağlamakla birlikte eksik kaldığını, bu eksiklikler nedeniyle de elektronik olarak devredilebilir kayıtların hukuki niteliğine ilişkin yasal belirsizliklerin uluslararası ticarete engel teşkil ettiğini, 2011 yılında verilen yetkiye istinaden bu hususta çalışıldığını, elektronik devredilebilir kayıtların kullanımıyla ilgili olarak devletlerin mevzuatını geliştirmeleri veya mevzuat oluşturmalarına katkı sağlamak üzere bu Model Kanunun hazırlandığını duyurmuştur. Sonda söyleyeceğimizi başta söylemek gerekirse de, Model Kanunun amacı, klasik anlamda kağıt üzerinde düzenlenen kıymetli evrak ile *elektronik* ortamdaki *kayıt* arasında işlevsel eşitliğin sağlanmasıdır. Dolayısıyla bu doğrultudaki ulusal mevzuat çalışmalarında mezkur amaç takip edilmelidir. Yani ticarette sadece münhasır olarak *elektronik* ortamdaki *kayıtların uygulanmasından* - klasik anlamda kağıt üzerinde düzenlenen kıymetli evrakı ikame edip, onun uygulamasını ortadan kaldırmaya yönelik düzenlemeden- ziyade, hem kağıda dayalı ticaret belgelerinin hem de elektronik ticaret belgelerinin her ikisine birlikte uygulanma imkanı tanıyan düzenlemelere yer verilmelidir.

Elektronik ticaret belgelerine dair yasal düzenleme çalışmalarının söz konusu olduğu ve MLETR'ye dayanan ya da ondan etkilenen ülkeler Bahreyn (2018), Belize (2021), Fransa (2024), Kribati (2021), Papua Yeni Gine (2022), Paraguay (2021), Singapur (2021), Doğu Timor (2024), Birleşik Arap Emirlikleri- Abu Dabi Küresel Pazarı (2021), Büyük Britanya ve Kuzay İrlanda Birleşik Krallığı (2023) olarak sıralanır⁹.

MLETR'ye dayalı ya da ondan etkilenerek elektronik ticaret belgelerine dair yasal düzenlemelere kavuşan yukarıda sayılı ülkeler arasında *Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı* ayrı bir yere sahiptir. Zira yukarıda anılan diğer ülkelere kıyasla uluslararası ticarette niceliksel ve niteliksel bakımdan etkisi çok büyüktür. Zaten ticaret hukukunda önemli pek çok kurumun ortaya çıkışı ve gelişiminde bu ülkenin öncü rolü ve tetikleyici etkisi inkar edilemez bir gerçekliktir. Bu nedenle de ***“Electronic Trade Documents Act 2023”*** mutlak suretle ele alınıp incelenmesi gereken bir düzenlemedir.

⁹ (Çevrimiçi) https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_transferable_records/status, E.T: 30.05.2025.

II. 2023 ELEKTRONİK TİCARET BELGELERİ KANUNU

A. Genel Bilgi

Electronic Trade Documents Act 2023 (“ETDA”), İngiltere ve Galler Hukuk Komisyonu’nun tavsiyeleri doğrultusunda hazırlanmış ve 20 Eylül 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir¹⁰. Ayrıca bu Kanunun¹¹ anlaşılmasına yardımcı olmak için *açıklayıcı notlar*¹², Bilim, Yenilik ve Teknoloji Bakanlığı (DSIT) tarafından hazırlanmıştır. Ancak, bu açıklayıcı notlara dair düzenleme içeriğine bakıldığında, bunların açıkça yasanın bir parçası olmadığı ve parlamento tarafından onaylanmadığı hususuna dair yapılan vurguya dikkat çekmek gerekir. Bu notlar, Kanunun kapsamlı bir açıklaması olmasa ve böyle bir amaçla da hazırlanmamış olsa dahi, kanunun uygulamada nasıl fonksiyon göreceğine dair bilgiler içermesi bakımından faydalıdır.

Kanun, belirli şartları sağlayan elektronik belgelerin “elektronik ticaret belgesi” statüsü kazanmasını ve dolayısıyla zilyetliğe konu olabilmesini sağlamaktadır¹³. Böylece, elektronik belgeler de kağıt belgeler gibi devredilebilir ve ciro edilebilir hale gelmiştir. Kanunun açıklayıcı notlarında yer alan bu tespitlerin doğal sonucu olarak Roma hukukundan gelen, İsviçre ve Alman hukukunda da kabul gören -buna Türk hukuku da dahil- zilyetlikten bahsedilebilmesi için maddi varlığı temel alan klasik görüşün terkedilip istisnai bir düzenlemeden ziyade yeni bir esasın getirildiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu düzenleme ile Birleşik Krallık’taki klasik görüşün yansımaları olan 1992 tarihli Deniz Yoluyla Mal Taşıma Kanunu’nun 1(5) ve 1(6) sayılı bölümlerinin yürürlükten kaldırıldığı ve 1882 tarihli Kambiyo Senetleri Kanunu’nun 89B(2) sayılı bölümünde buna bağlı değişiklikler yapıldığı belirtilmektedir¹⁴. Türk hukuku ve mevzuatı, bu noktada bahsi geçen klasik görüşün terkedilmesi olarak kabul edilmese de istisnası sayılabilecek bir düzenlemeyi barındırması bakımından, aslında maddi varlığı olmasa dahi bu şekilde fonksiyon gören kayıtlara yabancı değildir. Şöyle ki; Sermaye Piyasası Araçları için getirilen *kaydileştirme*, bir kurum

¹⁰ Kanunun tam metni için bkz. (Çevrimiçi) https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/38/pdfs/ukpga_20230038_en.pdf, E.T: 16.03.2025.

¹¹ Bu çalışmada tek başına yer alan *Kanun* ifadesi aksi belirtilmedikçe ETDA için kullanılmıştır.

¹² Söz konusu açıklayıcı notlar işbu çalışmada kısaca “*Açıklayıcı Notlar/Explanatory Notes*” olarak anılıp, burada kaynak gösterilen metne yapılmış atıflar olarak kabul edilmelidir. Bu açıklayıcı notlara dair tam metin için bkz. (Çevrimiçi) https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/38/pdfs/ukpgaen_20230038_en.pdf, E.T: 16.03.2025.

¹³ Explanatory Notes, p. 4.

¹⁴ Explanatory Notes, p. 4.

olarak da “*kaydi sistem*” benzeri bir fonksiyon görmesi ve Türk hukukunun konuya yabancı olmadığını göstermesi bakımından önemli bir örnektir. Kaydi sistemde; sermaye piyasası araçları fiziki olarak bastırılmamakta, bunun yerine Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. (MKK) tarafından kayden izlenmektedir¹⁵. Bahsi geçen tecrübenin, Türk mevzuatı için ETDA benzeri yasalaştırma süreçlerinde olan çalışma grupları bakımından faydalı olabileceği kanaatindeyiz¹⁶. Türk hukuku bakımından diğer bir örnek olarak *İşletmenin Muhasebesiyle İlgili Olmayan Ticari Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulması Hakkında Tebliğ*¹⁷ ile getirilen elektronik ticari defter sistemi (ETDS) gösterilebilir. Bu tebliğ; Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi şirketler, holdingler, bankalar, sigorta şirketleri ve kuruluşu ile esas sözleşme değişikliği Ticaret Bakanlığı iznine tabi anonim şirketler için 1 Temmuz 2025 tarihinde; yeni kurulacak şirketler bakımından ise 1 Ocak 2026 tarihinde, mevcut şirketler bakımından ise isteğe bağlı olmak üzere ETDS'ye geçişi düzenlemektedir. Ticaret şirketlerinin pay defteri, yönetim kurulu karar defteri, müdürler kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakereler defterlerinin ve bu defterlere yapılan kayıtların elektronik ortamda oluşturulmasına, tutulmasına, saklanmasına ve ibrazına imkân sağlayan ve Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulan ETDS, işbu çalışmanın konusu olan ETDA'da bahsi geçen elektronik ticaret belgelerine yönelik kurulan “güvenilir sistem” için Türk hukukunda bir uygulama örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Son derece güncel bu uygulamanın da, Türk hukukundaki olası ETDA benzeri yasalaştırma süreçlerinde dikkate alınacağını değerlendirmekteyiz.

ETDA, Birleşik Krallık'ta elektronik ticaret belgelerinin yasal geçerliliğini tanıyarak, ticarete ve ticaret finansmanında kullanılan belirli belge türlerinin elektronik formda da kullanılabilmesine olanak tanıyan ve bu belgeler üzerinde zilyetlik kurulabilmesini sağlayan, hem ulusal hem uluslararası ticaretin dijital

¹⁵ Kaydi sistem, mülga 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na 15.12.1999 tarih ve 4487 sayılı Kanun ile eklenen 10/A maddesi ile Türk mer'î mevzuatına girmiştir, Sermaye Piyasası Kurulu'nun 28.10.2005 tarih ve 43/1318 sayılı kararı ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören hisse senetleri 28.11.2005 tarihinden itibaren Merkezi Kayıt Kuruluşu AŞ (MKK) sisteminde kayden izlenmeye başlanmıştır. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununu yürürlükten kaldırıp 30.12.2012 tarih ve 28513 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 13'üncü maddesi sermaye piyasası araçlarının kaydediştilmesini düzenlemektedir.

¹⁶ Mer'î mevzuatımızda hala yer almamış olsa da bir kanun teklifine yönelik çalışmaların olduğu ve hatta ilgili bakanlık nezdinde olası bir Kanun teklifine yönelik bir taslağın da oluşturulduğu “Elektronik Çek ve Bono” konusu da Türk hukuku bakımından 2019 yılından itibaren tartışılan bir diğer örnek olarak verilebilir. Bu konudaki pek çok eserler arasından biri için bkz. ÖZDAMAR, Mehmet/YALÇIN, Cihan, “Elektronik Çek ve Bono Kanun Teklifinde Yer Alan Elektronik Çeke İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Hasan Pulaşlı'ya Armağan**, Ankara, 2023, s. 421.

¹⁷ RG, 14.02.2025, S. 32813.

dönüşümüne öncülük eden reform niteliğinde bir düzenlemedir. Kanunun yürürlüğe girmesinden önce Birleşik Krallık hukukunda, zilyetlik yalnızca maddi varlıklarla ilişkilendiriliyor; elektronik belgeler hukuken zilyetliğe konu edilemiyordu¹⁸. Bu durum, teknoloji sayesinde mümkün olan dijital ticaret uygulamalarının önünde ciddi bir engel teşkil etmekteydi. Zira 1882 tarihli Kambiyo Senetleri Kanunu temel bir yasa olarak önemli bir bariyerdi. Şöyle ki, bono ve poliçe bakımından maddi olmayan bir varlığa sahip olma ihtimali o gün için doğal olarak öngörülmemiştir. Bugün ise dijitalleşen dünyada maddi olmayan varlıklar yadsınamaz bir gerçektir. Kanun koyucular dijitalleşme ile gerçekleşen dinamizmin epey gerisinde kalmışlardır. Tüccarlar tarafından yüzlerce yıl önce geliştirilen ve herbiri ayrı bir yapıya dönen uygulamalar, temel yasalar içinde yasal kurum ve kavramlar olarak varlığını sürdürürken, dijitalleşme ile birlikte günümüzde yine tüccarlar tarafından fonksiyon atfedilen elektronik ticaret belgelerinin kullanımına bariyer teşkil etmekteydi. ETDA geleneksel bu yapıyı dönüştürmesi bakımından İngiliz kanun koyucunun dijitalleşmeyi selamlaması ve artık dijitalleşmeye dönük yeni kurum ve kavramları mevzuata kazandırması olarak kabul edilmektedir.

ETDA ile birlikte Birleşik Krallık ve onunla ekonomik ilişkideki sujeler bakımından elektronik ticaret belgelerinin kullanımı yaygınlaşacaktır. Böylece ticaret daha fazla dijitalleşecek ve bu durum, işlemlerin hızlanmasına, bürokratik gecikmelerin azalmasına ve genel verimliliğin artmasına katkı sağlayacaktır. Öte yandan, belge düzenlenmesi, fiziksel depolama ve nakliye gibi operasyonel giderlerin azalmasıyla birlikte önemli mali avantajlar söz konusudur. Ayrıca, kağıt kullanımının azalmasıyla birlikte çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine de önemli bir katkı sağlanmaktadır. Güvenlik açısından bakıldığında ise, elektronik ticaret belgeleri dijital imzalar ve ileri düzey şifreleme yöntemleriyle korunabildiğinden, dolandırıcılık ve belge kaybı riskleri en aza inecektir. Aslında bu paragrafta sayılanlar, dijitalleşme ile birlikte avantaj olarak öne sürülen tüm argümanların ETDA özelinde tekrar dile getirilmesinden ibarettir.

Kanunun temel amacı, elektronik ticaret belgelerinin kağıt muadilleriyle aynı yasal statüye ve etkiye sahip olmasını sağlamaktır. Zaten bu da aşağıdaki paragrafta da değinildiği üzere Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (*United Nations Commission on International Trade Law*) tarafından geliştirilen *Devredilebilir Elektronik Kayıtlara İlişkin Model Kanun (MLETR)*'un “*klâsik anlamda kâğıt üzerinde düzenlenen kıymetli evrak ile*

¹⁸ Explanatory Notes, p. 4.

elektronik ortamdaki kayıt arasında işlevsel eşitliği sağlama” amacı¹⁹ ile uyumludur. Bu, ticarete elektronik belgelerin kullanımına olan güveni artırmak için çok önemli bir adımdır. ETDA’dan önce, özellikle mülkiyet devri, sözleşmeye dayalı hakların kanıtlanması veya ödemelerin kolaylaştırılması gibi işlemler için, hala kağıt belgelerin varlığına ihtiyaç duyuluyor ve hatta bu yasal bir zorunluluk olarak kabul ediliyordu. Bu da, dijital ticaretin geniş ölçekli uygulanmasını sınırlandıran bir unsurdur. ETDA sayesinde, teknolojik imkanların uygulanmasını engelleyen tezatlık giderilmiş, elektronik ticaretin önü yasal olarak da açılmıştır. Kanun, elektronik ticaret belgelerinin yaygın bir şekilde benimsenmesi için yasal bir temel oluşturmakta ve Birleşik Krallık’ın yasal çerçevesini küresel eğilimlerle uyumlu hale getirmektedir.

Birleşik Krallık’ta gerçekleştirilen bu yasal reform, ticaret belgelerine ilişkin mevzuatın dijital çağın gereklerine uygun şekilde modernize edilmesine yönelik küresel ölçekli girişimlerin ulusal düzeydeki bir yansıması niteliğindedir. Bu bağlamda, UNCITRAL tarafından hazırlanan MLETR, uluslararası ticarete elektronik belge kullanımını kolaylaştırmayı amaçlayan temel bir referans metin olarak öne çıkmaktadır. Zaten 2023 tarihli ETDA da, bu Model Kanun gözetilerek çıkarılmıştır.

B. Kanunun Nicel Özellikleri

ETDA, sekiz maddeden oluşmaktadır. Birinci madde, kağıt ticaret belgelerini²⁰ tanımlamaktadır. İkinci madde, bir belgenin *elektronik ticaret belgesi*²¹ olarak kabul edilebilmesi için karşılması gereken kriterleri, belgelerin esasları ve elektronik belge sistemlerinin nasıl olması gerektiğini hüküm altına almıştır. Üçüncü madde, elektronik ticaret belgelerinin zilyetliğini, ciro edilmesini ve etkisini düzenlemektedir. Dördüncü madde, kağıt ve elektronik belgeler arasında dönüşüm süreçlerini açıklamaktadır. Beşinci ve altıncı maddeler, belirli durumlarda Kanunun uygulanmayacağı istisnaları ve bu istisnaların kapsamının

¹⁹ ŞENGÖZ, Meral, “Dış Ticarete Dijitalleşme Yazı Serisi 8”, **Dış Ticarete Durum Blog**, Nisan 2025, s. 1. (Çevrimiçi) https://www.turktrade.org.tr/upload/media_center/nisan-2025-sengoz-karsanaliz-mletr.pdf, E.T: 17.06.2025. MLETR’in amacına dair nispeten güncel bir çalışma için bkz. ŞENGÖZ, Meral, “Dış Ticarete Dijitalleşme Yazı Serisi 5”, **Dış Ticarete Durum Blog**, Ocak 2024, s. 1. (Çevrimiçi) https://www.turktrade.org.tr/upload/media_center/5-dis-ticarete-dijitallesme.pdf, E.T: 17.04.2025.

²⁰ Madde de yer aldığı şekliyle “*paper trade document*”, kağıt temelli geleneksel fiziksel ticaret belgesini ifade etmek için kullanılmış olup, bu çalışmada kağıt ticaret belgesi ifadesi kullanılmıştır.

²¹ Elektronik ticaret belgeleri sıklıkla “ticaretin dijitalleşmesi”, “ticaret teknolojisi” ve “kağıtsız ticaret” olarak da tanımlanmaktadır. Bkz. (Çevrimiçi) <https://www.business.gov.uk/export-from-uk/learn/categories/selling-across-borders-product-and-services-regulations-licensing-and-logistics/get-your-goods-into-the-destination-country/un-derstand-electronic-trade-documents>, E.T: 17.06.2025.

nasıl ve kim tarafından düzenlenebileceğini, ayrıca bu düzenlemelerin hangi usulle yürürlüğe konulacağını ele almaktadır. Yedinci madde, mevcut bazı düzenlemelerde yapılan değişiklikleri ve yürürlükten kaldırmaları kapsamaktadır. Son olarak sekizinci madde, Kanunun yürürlüğe giriş tarihini, kapsamını ve nasıl isimlendirilebileceğini düzenlemektedir.

C. Yasalaşmayı Tetikleyen Sebepler

1. Bir Kanunun Gerekliliği

ETDA'nın gerekliği tek bir cümle ile açıklanacaksa o da, *İngiliz kanun koyucusunun Dijital Dönüşümün Altyapısı'nı oluşturma yükümlülüğüdür*. Yeni bir kanuna ihtiyaç duyulmasının sebebi yukarıda ifade edilen klasik bakış açısıyla maddi varlığın mevcudiyetine münhasır bağlı kalan yasal çerçevenin dönüşümünün amaçlanmasıdır. Böylece;

- kağıt temelli ticaret belgelerinin neden olduğu yapısal kısıtlamaları aşmak,
- elektronik ticaret belgelerinin yasal olarak tanınmasını (hukuki belirlilik ve kesinlik gereksinimini) ve etkin kullanımını mümkün kılmak,
- ticaretin hızlanmasını, maliyetlerin azalmasını ve uluslararası ticarette dijitalleşmenin önündeki hukuki engellerin kaldırılmasını sağlamak,
- zilyetlik kurumunu elektronik ortamda uygulayabilmek ve
- mülkiyet devri ve tasarruf haklarının dijital belgeler üzerinden güvence altına alınmasını temin etmek mümkün olacaktır.

Son yüzyılda her alanda olduğu gibi küresel ticaretin de dijital dönüşümü, ticaret belgeleri bakımından kapsamlı bir reform ihtiyacını açık bir şekilde ortaya koymuştur. Tarihsel olarak uluslararası ticaret; konişmentolar, kambiyo senetleri ve depo makbuzları gibi kağıt temelli ticaret belgelerine dayanmıştır. Ancak bu belgelerin fiziksel olarak düzenlenmesi, devredilmesi ve doğrulanması süreçleri, hem zaman alıcı hem hataya açık olması nedenleriyle, modern ticaretin hız ve güvenlik beklentileriyle uyumsuz hale gelmiştir. Buna karşın, teknolojik gelişmeler, ticaret belgelerinin daha hızlı, güvenli ve düşük maliyetli bir şekilde işlenebilmesi için yeni fırsatlar sunmaktadır. Bununla birlikte, birçok ülkenin hukuki düzenlemelerinin dijital gelişmelere uyum sağlayamaması²², bu

²² Bu uyumsuzluğun önüne geçmek ve uluslararası ticaretin dijitalleşmesini standartlaştırmak için Şubat 2022'de BIMCO, DCSA, FIATA, ICC ve SWIFT arasındaki bir iş birliği olan Geleceğin Uluslararası Ticaret İttifakı (FIT Alliance) adı altında Elektronik Konşimento Beyannamesi için mutabakat muhtıraları da imzalanmaktadır. Bkz. (Çevrimiçi) <https://www.fit-alliance.org>, E.T: 17.06.2025.

teknolojik ilerlemenin ticari hayata yansımaları önemli ölçüde sınırlamıştır. Elektronik belgelerin hukuken açıkça tanınmaması, özellikle uluslararası işlemlerde uygulayıcılar için önemli verimsizliklere, ek maliyetlere ve süreçlerde gecikmelere yol açmıştır. Bu nedenle de UNCITRAL, model kanun MLETR ile ulusal mevzuatlarda bu yöndeki çalışmaları tetiklemeyi hedeflemiştir. Nitekim İngiliz Kanun Koyucu buna ETDA ile cevap vermiştir.

ETDA'nın gündeme gelmesi, kağıt temelli ticaret belgelerinin doğurduğu sorunların çözümüne yönelik hukuki reform ihtiyacının ve ticari işlemlerdeki dijitalleşmenin bir sonucudur. Bu yasal dönüşümün arka planını anlamak için, kağıt temelli belgelerin ve mer'i mevzuatın dijitalleşme karşısındaki katı ve/veya engelleyici yapısının ve dijitalleşmenin potansiyel faydalarının ortaya konulması gerekir.

Elektronik ticaret belgelerinin yaygın biçimde benimsenememesinin temel sebebi, mevcut yasal çerçevenin dijitalleşmeyi öngörmeyen bir önceki yüzyılın temel dinamiklerine göre hazırlanmış olması ve maddi olmayan varlık tasavvuruna kapalı biçimde şekillenmesidir. Ticari işlemlerde kağıt belgelerin kullanımı, hem ulusal mevzuatta hem de çeşitli uluslararası sözleşmelerde köklü şekilde yerleşmiş olup, bu normatif yapılar genellikle fiziksel (kağıt) ticaret belgeleri esas alınarak oluşturulmuştur. Elektronik ticaret belgelerinin hukuki statüsüne ilişkin açık yasal hükümlerin bulunmaması, dijital alternatifler mevcut olmasına rağmen geleneksel kağıt belgelerin kullanılmasına neden olmaktadır.

Taşıma, zilyetlik/mülkiyet devri ve ödeme gibi işlemler için kullanılan ticaret belgeleri, yalnızca içerikleri ispatlamakla kalmaz, aynı zamanda belirli hakları ve yükümlülükleri somutlaştırarak devredilebilir hale getirir²³. Bu nitelik, belgenin zilyetliğinin devredilmesiyle birlikte alıcıya ilgili mal üzerinde tasarruf hakkı kazandırır. Özellikle taşıma belgeleri (örneğin konişmentolar), hak sahibine yalnızca mal üzerinde hak talep etme yetkisi tanımakla kalmayıp, bu hakkı belgenin fiziki zilyetliği yoluyla üçüncü kişilere devretme imkanı da sunar. Bu bağlamda, zilyetlik kavramı ticaret belgelerinin işlevselliğinde merkezi bir rol oynamaktadır. Buna karşın, Birleşik Krallık hukukunda zilyetlik kavramı yıllar boyunca yalnızca maddi (*tangible*) varlıklarla ilişkilendirilmiş ve bu nedenle elektronik belgeler (diğer bir ifade ile maddi varlığı olmayan belgeler), hukuki anlamda zilyetliğin konusu olarak kabul edilmemiştir²⁴. Bu durum, belgelerin yalnızca kağıt olarak kullanılmasına yol açmış ve dijital dönüşümün önünde

²³ Explanatory Notes, p. 4.

²⁴ Explanatory Notes, p. 4-5.

ciddi bir engel oluşturmuştur. Nitekim, 2020 yılında *Digital Container Shipping Association* tarafından yayımlanan verilere göre, okyanus taşımacılığı sektöründe düzenlenen 16 milyon orijinal konşimentonun %99'undan fazlası halen kağıt formatında hazırlanmakta ve fiziksel dolaşıma tabi tutulmaktadır²⁵.

Elektronik belgelerin kullanımı yalnızca teknolojik değil, hukuki altyapının da değiştirilmesini ve geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Zira maddi varlığı olmayan elektronik belgelerin belirli kurallar çerçevesinde maddi varlığı olan belgelerle eş-değer konumda değerlendirilmesi için elektronik belge kullanımını kısıtlayan veya engelleyen hukuki sorunların çözülmesi gereklidir. Örneğin, elektronik belgeler üzerinde zilyetlik kurulabilmesi için geleneksel kavramların dijital çağın gereklerine uyarlanması (fiili hakimiyet yerine kontrol kavramının²⁶ kullanılması gibi) ve Birleşik Krallık hukukunda köklü bir değişiklik yapılması gerektiği. Nitekim, bu Kanunun ortaya çıkmasının başlıca nedenlerinden birisi ETDA öncesi Birleşik Krallık hukukunda elektronik belgelerin zilyetliğe elverişli olmamasıdır.

2. Kağıt Temelli Ticaret Belgelerinin Dezavantajları ve Elektronik Ticaret Belgelerinin Avantajları

Yüzyıllar boyunca uluslararası ticaret işlemleri, kağıt temelli belgeler aracılığıyla yürütülmüştür. İşlerin bu şekilde yürütülmesi, kağıt belgelerin düzenlenmesi, transfer edilmesi ve saklanması yüksek maliyet, düşük hız, hata riski ve çevresel olumsuzluklar gibi önemli yapısal dezavantajları barındırmaktadır. Teknolojik çağda işlem sayılarının devasa boyutlara ulaşması söz konusu bu dezavantajların olumsuz etkilerini de artırmıştır. Buna karşılık, elektronik ticaret belgeleri, geleneksel kağıt belgelere kıyasla verimlilik, tasarruf, güvenlik ve çevresel sürdürülebilirlik gibi önemli avantajlar sunmaktadır. Şöyle ki; 2024 verilerine göre Birleşik Krallık'ta uluslararası ticaretin değerinin yaklaşık 1,266 trilyon sterlin olduğu hesaplanmaktadır. Bu ticaretin gerçekleştiği esnada özellikle küresel konteyner taşımacılığı baz alındığında, dünya çapında yılda milyarlarca kağıt belge, sınır ötesi mal taşıma süreci, taşımacılık, sigorta, finans ve lojistik hizmetlerinde kullanılmaktadır. Maddi varlık taşıyan bu yazılı evrakın yerine, dijitalleşmenin sağladığı güvenli platformların²⁷ imkanlarından yararlan-

²⁵ Explanatory Notes, p. 5; DCSA, Streamlining International Trade by Digitalising End-to-End Documentation (February 2022) p. 3. Bkz. (Çevrimiçi) https://go.dcsa.org/ebook-eb1/?utm_source=dcsa&utm_medium=display&utm_campaign=ebook-eb1, E.T: 16.03.2025.

²⁶ Elektronik kayıt üzerinde “kontrol” kavramı ve bunun “güvenilir yöntem” ile tesisi hakkında bkz. ŞEN-GÖZ, Dış Ticarete Dijitalleşme Yazı Serisi 5, s. 2.

²⁷ Sektör, güvenli platformlara yabancı değildir. Elektronik konşimento hizmet sağlayıcıları arasında en büyüklerinden biri CargoX, faaliyet alanından bahsederken şu ifadelerle yer vermiştir: “Orijinal bir belge-

narak elektronik ticaret belgelerine fonksiyon bahşedildiği takdirde, hiç şüphe yok ki, finansal ve verimlilik kazanımları ile çevresel faydalar da dahil olmak üzere pek çok potansiyel avantaj sağlanacaktır.

a. Verimlilik

Kağıda dayalı ticaret belgeleri, düzenlenme, taşıma ve saklama süreçleri nedenleriyle yüksek işlem maliyetlerine ve zaman kayıplarına yol açmakta, bu da tedarik zincirinde gecikmelere ve verimlilik kaybına neden olmaktadır. Belgelerin iletiminin günler hatta haftalar sürebilmesi, sevkiyat ve ödeme süreçlerini olumsuz şekilde etkileyerek ticaretin işleyişini yavaşlatmaktadır. Buna karşın, elektronik sistemler, belgelerin sınırlar ötesinde dahi neredeyse anlık iletilmesini sağlamakta, bu da işlem sürelerini büyük ölçüde azaltarak iş süreçlerini hızlandırmaktadır²⁸. İş süreçlerinin hızlanması ise ödemelerin daha hızlı yapılmasını ve tedarik zincirlerinin daha hızlı olmasını sağlar. Özellikle zaman kavramının çok önemli olduğu nakliye, lojistik ve finans sektörlerinde, elektronik ticaret belgelerinin sağladığı hız ve işlem kolaylığı ticari büyümeyi desteklemekte, uluslararası mal ve sermaye akışının verimliliğini artırmaktadır.

b. Maliyet Tasarrufu

Elektronik ticaret belgelerinin benimsenmesi, kağıt belgelerin basımı, fiziksel iletimi ve arşivlenmesi gibi süreçleri ortadan kaldırarak doğrudan kaynak ve operasyonel maliyetlerde önemli tasarruf sağlama fırsatı tanır. Ayrıca işletmeler, fiziksel belgeler için gerekli olan depo alanlarına ilişkin masraflardan kurtulmakta; belgelerin kaybolması veya gecikmesi durumunda oluşabilecek yenden gönderim maliyetleri büyük ölçüde ortadan kalkmaktadır. Böylece işlem süreçlerinin toplam maliyeti düşerken, kurumsal operasyonların etkinliği artmaktadır.

Uluslararası alanda yapılan ekonomik analizler de bu yönde reformların potansiyel etkilerini desteklemektedir. Bu avantajlara dair istatistikleri vermek gerekirse, Uluslararası Ticaret Odası (*International Chamber of Commerce*), elektronik ticaret belgelerinin ikame kullanımının 2024 yılına kadar 25 milyar

yi blockchain'e kaydetmek ve belgenin mülkiyetini takip etmek için kullanılır. Güvenin en önemli olduğu kısım burasıdır, çünkü belgenin mevcut sahibi dışında hiç kimsenin (CargoX dahil) belgeyi değiştirme hakkına sahip olmasını istemiyoruz". Bkz. (Çevrimiçi) <https://cargox.io/technology>, E.T: 17.06.2025.

²⁸ Bu hususu daha somut şekilde ifade eden Trade Finance Global'a göre, ticaret sözleşmelerinin işlem süreleri yedi ila on gün arasında değişirken, bu Kanun ile birlikte bu süre 20 saniyeye kadar düşecektir. İlgili haber için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.gov.uk/government/news/paperless-trade-for-uk-businesses-to-boost-growth>, E.T: 17.04.2025.

sterlinlik yeni ekonomik büyüme sağlayabilmesinin yanı sıra, 224 milyar sterlinlik de verimlilik tasarrufu sağlayabileceği öngörülmüştür²⁹.

c. Güvenli Ticaret

Kağıt temelli ticaret belgeleri, kaybolma, çalınma ve tahrif edilme gibi güvenlik açıklarına karşı savunmasızdır. Bu belgelerin fiziki dolaşımı, özellikle uluslararası ticarete, kontrolsüz erişim riskini artırmakta ve sahteciliğe bir zemin oluşturmaktadır. Ek olarak, bu belgeleri doğrulamak veya yapılan işlemleri şeffaf biçimde izlemek kolay değildir. Buna karşın, elektronik ticaret belgeleri gelişmiş dijital güvenlik teknolojileri aracılığıyla daha etkili bir biçimde güvence altına alınabilir. Elektronik imzalar, şifreleme protokolleri ve blokzincir tabanlı sistemler gibi teknolojiler, kimlik doğrulamakta ve içerik bütünlüğünü sağlamaktadır. Bu teknolojiler, belgelerin bütünlüğünün korunmasını sağlayarak yetkisiz değişiklikleri önler. Bu sayede dolandırıcılık, yetkisiz müdahale, hırsızlık ve hata riski önemli ölçüde azaltılabilir.

d. Çevresel Etki

Kağıt temelli ticaret belgelerine olan bağımlılık, sadece verimlilik ve güvenlik açısından sorunlara neden olmamakta, aynı zamanda ciddi çevresel sonuçlar da doğurmaktadır. Ticari işlemlerde kullanılan büyük hacimli belgeler, yoğun kağıt tüketimini beraberinde getirmekte ve bu durum ormansızlaşma, doğal kaynakların tükenmesi ve yüksek seviyede karbon emisyonu gibi olumsuz çevresel sorunlara neden olmaktadır³⁰. Bu çerçevede, elektronik ticaret belgelerine geçiş, olumsuz çevresel etkileri azaltmak ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak açısından önemli bir adım niteliğindedir. Elektronik belge kullanımı, şirketlerin kağıt tüketimini ve buna bağlı karbon ayak izlerini azaltarak daha çevre dostu bir ticaret ortamı sağlar.

D. Yasalaşma Süreci

1. Tasarının Şekillenmesi

ETDA'nın yürürlüğe girme süreci, elektronik ticaret belgelerinin kullanımını kapsayan meselelerin derinlemesine incelenmesiyle başladı. Birleşik Krallık hükümeti, hukuk alanında reformlar önermekten sorumlu olan Hukuk Ko-

²⁹ ICC, Aligning National Laws to the UNCITRAL Model Law on Transferable Records, UK Business Case (2021).

³⁰ Tipik bir uluslararası ticaret işlemi, yaklaşık 20 kuruluşun katılımını ve 10 ila 20 arasında belgeyi içerirken, bu belgelerin toplamı 100 sayfayı aşabilmektedir. Explanatory Notes, p. 4.

misyonu'nu mevcut yasal çerçeveyi gözden geçirmekle görevlendirdi. Hükümet, Hukuk Komisyonu'ndan, elektronik ticaret belgelerine ilişkin mevcut hukukun yol açtığı sorunların çözümüne yönelik tavsiyelerde bulunmasını ve bu tavsiyeleri uygulamak üzere taslak mevzuat hazırlamasını talep etmişti³¹. Hukuk Komisyonu, 30 Nisan 2021- 30 Temmuz 2021 arasındaki süreçte, geçici öneriler ve taslak mevzuat hakkında uluslararası ticaret katılımcıları, teknoloji şirketleri, avukatlar ve akademisyenler de dahil olmak üzere çok çeşitli paydaşlarla istişarede bulunmuş ve danışma belgesini³² oluşturmuştur. Buna göre hazırlanan Hukuk Komisyonu Raporu³³, 15 Mart 2022 tarihinde Avam Kamarası'nın talimatı ile basılmış ve 12 Ekim 2022 tarihinde Kanun Tasarısı da Parlamento'ya sunulmuştur. Böylece anlaşılmaktadır ki Hukuk Komisyonu'nun önerileri, hükümetin yasal reformlar yapma kararının temelini oluşturmuştur. Hukuk Komisyonu'nun görüşleri doğrultusunda şekillenen Elektronik Ticaret Belgeleri Kanunu Tasarısı'nın, elektronik ticaret belgelerine kağıt belgelerle aynı yasal statüyü vermek amacıyla ticaret belgelerinin kullanımını düzenleyen mevcut yasal çerçeveleri değiştirmek ve güncellemek üzere tasarlandığı anlaşılmaktadır.

Danışma Belgesi'nde, elektronik ticaret belgelerinin yasal olarak kağıt muadillerine eşdeğer olmasını sağlamak için yasanın modernizasyon ihtiyacı ve reform sürecinde ele alınması gereken temel zorluklar belirlenmiştir. Bunlar arasında elektronik belgelerin yasal olarak tanınması, elektronik ticaret belgelerinin zilyetlik altına alınabilir olması, hukuken kağıt muadillerine eşdeğer bir muameleye tabi tutulması ve elektronik ticaret belgeleri için “güvenilir bir sistem” kurulması ihtiyacı yer almaktadır³⁴.

Yukarıda izah edilen tasarı hazırlama sürecinden sonra, tasarının, incelemeye tabi tutulması, gerekli değişikliklerin yapılması ve nihayetinde kabul edilmesi için Parlamento'ya sunulduğuna vurgu yapmak gerekir.

³¹ Explanatory Notes, p. 5.

³² Digital Assets: Electronic Trade Documents - A Consultation Paper 254 için bkz. (Çevrimiçi) https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20250109104304mp_/https://cloud-platform-e218f50a4812967ba1215eaecede923f.s3.amazonaws.com/uploads/sites/30/2021/04/Electronic-trade-documents-CP.pdf, E.T: 17.04.2025.

³³ *Electronic trade documents: Report and Bill* için bkz. (Çevrimiçi) https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20250109113011mp_/https://cloud-platform-e218f50a4812967ba1215eaecede923f.s3.amazonaws.com/uploads/sites/30/2022/03/Electronic-Trade-Documents-final-report-AC CESSIBLE-1.pdf, E.T: 17.04.2025.

³⁴ Digital Assets: Electronic Trade Documents - A Consultation Paper 254, p. 19.

2. Parlamento Aşamaları

ETDA Tasarısı, Parlamento'ya sunulmasının ardından hem Lordlar Kamarası (*House of Lords*) hem Avam Kamarası'nda (*House of Commons*) ayrıntılı bir yasama sürecine tabi tutulmuştur. Tasarı, kapsamlı müzakereler, değerlendirilmeler ve değişikliklerle şekillendirilmiştir.

12 Ekim 2022'de "Birinci Okuma" (*First Reading*) ile başlayan parlamento süreci, 20 Temmuz 2023'te "Kraliyet Onayı" (*Royal Assent*) ile sona ermiştir ve Kanun Kraliyet onayından iki ay sonra -20 Eylül 2023 tarihinde - yürürlüğe girmiştir. Yaklaşık bir yıl süren bu parlamento sürecinde, Tasarı ilk olarak Lordlar Kamarası'na sunuldu ve burada ilk kez resmi olarak okundu ve yayımlandı. Ardından, "İkinci Okuma" (*Second Reading*), "Rapor Aşaması" (*Report Stage*) ve "Üçüncü Okuma" (*Third Reading*) sırasıyla tamamlandı. Bu aşamalarda, Tasarının temel ilkeleri, mevzuatın hedefleri, Tasarının potansiyel sorunları tartışıldı ve Lordlar Kamarası aşaması 22 Mart 2023 tarihinde tamamlanmıştır.

Akabinde, Tasarı 23 Mart 2023 tarihinde Avam Kamarası'na sunulmuştur. Burada da benzer bir prosedür izlenmiş; Tasarı bir dizi okuma ve komite incelemesinden geçmiştir. Avam Kamarası üyeleri, Tasarının hükümlerini daha geniş bir politika çerçevesinde değerlendirerek çeşitli düzenlemeler önermiş ve gerekli değişiklikler yapmıştır.

Son olarak değişikliklerin değerlendirilmesi ve Kraliyet onayı ile beraber süreç 20 Temmuz 2023 tarihinde son bulmuştur. Parlamento'nun her iki kanadından da geçtikten sonra Kanun Tasarısı kraliyet onayını aldı ve resmen yasalaştı. ETDA, 20 Eylül 2023 tarihinde yürürlüğe girerek Birleşik Krallık'ta elektronik ticaret belgelerinin kullanımına ilişkin yasal çerçeveyi oluşturdu.

E. Kanunun İçeriği

1. Kapsamı ve Kısa Başlığı

ETDA m. 8/1 Kanunun bölgesel kapsamını belirlemektedir. Hükme göre, ETDA, İngiltere ve Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda'yı kapsar, ancak m. 3/4 sadece İskoçya'yı kapsar.

ETDA m. 8/2 ise Kanunun yürürlüğe girme zamanını düzenlemektedir. Hüküm, Kanunun kabul edildiği günden itibaren iki aylık sürenin sonunda yürürlüğe girmesini öngörmektedir. Kanun 20 Temmuz 2023 tarihinde kabul edilmiştir. Dolayısıyla ETDA 20 Eylül 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

ETDA m. 8/3, Kanunun yalnızca ileriye dönük etkiye sahip olmasını hüküm altına almıştır. Bunu, Kanunun 3. ve 4. maddelerinin, Kanunun yürürlüğe girdiği günden önce düzenlenen bir kağıt ticaret belgesi veya elektronik ticaret belgesi ile ilgili olarak uygulanmayacağını ifade ederek sağlamaktadır. Dolayısıyla, 20 Eylül 2023 tarihinden önce düzenlenen bir elektronik ticaret belgesi ETDA hükümlerine dayanarak zilyet olunamaz, ciro edilemez veya bir kağıt ticaret belgesine dönüştürülemez. Aynı durum kağıt ticaret belgesi için de geçerli olup, Kanunun yürürlüğe girmesinden önce düzenlenmiş olması halinde, Kanun kapsamında kağıttan elektroniğe bir şekil veya ortam değişikliğinin gerçekleştirilmesi mümkün olmayacaktır³⁵.

ETDA m. 8/4 Kanunun kısa başlığını ifade etmektedir. Söz konusu hükme göre, Kanun, “*Elektronik Ticaret Belgeleri Kanunu 2023*” (*the Electronic Trade Documents Act 2023*) olarak isimlendirilebilir.

2. Elektronik Ticaret Belgeleri

Elektronik ticaret belgeleri, geleneksel olarak ticari işlemler (nakliye, sigorta, ödeme vb.) sırasında kullanılan belgelerin dijital ortamdaki halidir. Elektronik ticaret belgeleri, konşimentolar, kambiyo senetleri ve deniz kargo makbuzları gibi yüzyıllardır ticaretin merkezinde yer almış, malların transferi, ödemelerin güvence altına alınması ve taraflar arasındaki sözleşmeye dayalı ilişkilerin kanıtlanması için kullanılan geleneksel kağıt temelli ticaret belgeleri dijital/elektronik olarak ikame edilir. ETDA birinci maddesinde *Kağıt Ticaret Belgelerinin Tanımı* başlığı altında kanun kapsamındaki ticaret belgelerine değinirken, ikinci maddesinde *Elektronik Ticaret Belgelerinin Tanımı* başlığı altında bu belgelerin kriterlerini belirlemiştir.

a. Kanun Kapsamındaki Ticaret Belgeleri

Kanun koyucu ilk olarak kağıt ticaret belgelerini tanımlamış ve bu belgelerin karşılaması gereken şartları düzenlemiştir. ETDA m. 1/1, Kanun kapsamına girebilecek ticaret belge türlerini ortaya koymaktadır. Bunu, bir belgenin Kanunun amaçları doğrultusunda “kağıt ticaret belgesi” olarak nitelendirilebilmesi için karşılaması gereken üç kriteri ortaya koyarak yapar.

İlk olarak, ETDA m. 1/1(a), belgenin kağıt formunda olmasını gerektirmektedir. Bunun nedeni, Kanunun mevcut uygulamada kağıt formunda kullanılan

³⁵ Explanatory Notes, p. 19, 20.

ticaret belgelerin elektronik muadilleriyle ilgili olmasıdır³⁶. Nitekim, ETDA'nın temel amacı, halihazırda fiziksel biçimde kullanılan ticaret belgelerinin elektronik eşdeğerlerine hukuki geçerlilik kazandırmaktır.

İkinci kriter, ETDA m. 1/1(b)'de düzenlenmiştir. Hükme göre; belgenin, mal ticareti veya nakliyesi (m. 1/1(b)(i)) veya bu tür ticaret veya mal nakliyesinin finansmanı (m. 1/1(b)(ii)) ile bağlantılı olarak kullanılan bir türde olması gerekmektedir. Dolayısıyla, mal ticareti/nakliyesi veya bunların finansmanı ile ilgili olmayan belgeler bu Kanunun kapsamına dahil olamaz. ETDA m. 1/1(b)'de aranan diğer bir şart ise, ilgili belgenin Birleşik Krallık'ın en az bir bölgesinde ticarete yaygın olarak kullanılıyor olmasıdır. Dolayısıyla, bir belgenin örneğin yalnızca Galler'de ticarete yaygın olarak kullanılıyor olması gerekli ve yeterlidir. Bu belgenin İngiltere ve İskoçya'da kullanılmaması, belgenin ETDA kapsamına giremeyeceği anlamına gelmez.

Son olarak, ETDA m. 1/1(c), bir kişinin bir yükümlülüğün yerine getirilmesini talep edebilmesi için belgenin zilyedi olması gerektiğini öngörmektedir. Hükme göre zilyetlik, kanun, ticari teamül, kullanım veya uygulama gereği gerekli olabilir. Bu hüküm, oldukça kapsayıcı bir hüküm olup şemşiye hüküm olarak da nitelendirilir ve çok çeşitli belgelerin Kanun kapsamına girmesine olanak sağlar. Bu hükmün amacı, (diğer yasal gerekliliklerin karşılanması koşuluyla) işlevselliği nedeniyle zilyetliğinde bulundurulması gereken ticaret belgelerinin, kesin yasal veya ticari niteliğine bakılmaksızın, bu Kanun kapsamına girmesini sağlamaktır. Bugün kapsama girmeyen bir belge, gelecekte bir ticari teamül ve uygulamanın gelişmesi halinde yasa dahilinde kabul edilebilir³⁷.

ETDA m. 1(2)'de m. (1)(b)'de belirtilen şekilde yaygın olarak kullanılan temel ticaret belgelerine örnekler verilmiştir. Bu hüküm, mal ticareti/nakliyesi ya da bu tür ticaretin/nakliyenin finansmanı ile bağlantılı olarak yaygın bir şekilde kullanılan belgelerin ayrıntılı olmayan bir listesini sunmaktadır. Diğer bir ifade ile ticaret belgeleri sayılan belgeler ile sınırlı değildir, adı geçen belgeler en sık kullanılan örnek niteliğinde belgelerdir. Burada dikkat edilecek husus, listede yer alan belirli bir belge ancak 1(1) bölümündeki diğer gereklilikleri karşılaması halinde Kanun kapsamına girecek olmasıdır.

ETDA m. 1(2)'de örnek olarak verilen ticaret belgeleri şunlardır:

(a) kambiyo senedi (*a bill of exchange*);

³⁶ Explanatory Notes, p. 7.

³⁷ Explanatory Notes, p. 8.

- (b) emre yazılı senet (*a promissory note*);
- (c) konişmento (*a bill of lading*);
- (d) teslim ordinosu (*a ship's delivery order*)³⁸;
- (e) antrepo makbuzu (*a warehouse receipt*);
- (f) yükleme ordinosu (*a mate's receipt*);
- (g) deniz sigorta poliçesi (*a marine insurance policy*);
- (h) yük sigorta sertifikası (*a cargo insurance certificate*).

b. Elektronik Ticaret Belge Kriterleri

ETDA m. 2, elektronik formdaki bir belgenin Kanunun amaçları doğrultusunda “elektronik ticaret belgesi” olarak nitelendirilebilmesi için karşılması gereken kriterleri ortaya koymaktadır. Bu kapsamda ilk olarak m. 2/1'e göre; elektronik formdaki bilgilerin, kağıt formundaki bir belgede yer alması halinde belgenin kağıt ticaret belgesi olmasına yol açacak bilgiler olması gerekmektedir. Dolayısıyla, elektronik formdaki bir belgenin Birleşik Krallık hukukunda “elektronik ticaret belgesi” olarak nitelendirilebilmesi için içermesi gereken bilgiler açısından farklı bir gereklilik aranmamakta, kağıt eşdeğerinde bulunması gereken bilgilerin aynısını içermesi gerekmektedir.

ETDA m. 2/2, Kanunun amaçları doğrultusunda elektronik formdaki “belge” kavramını belirlemektedir. Hüküm, elektronik formdaki bilgilerin yanı sıra mantıksal olarak ilişkilendirildiği³⁹ ve elektronik formda olan diğer bilgilerin de, bu belgeyle ilgili olarak belirli bir işlevselliğe sahip olmak için güvenilir bir sistem kullanılması koşuluyla, Kanunun amaçları doğrultusunda bir “elektronik ticaret belgesi” olarak kabul edilmesini öngörmektedir.

Kağıt ticaret belgelerinden elektronik muadillerine geçilmesinin başlıca nedenlerinden birisi elektronik muadillerinin daha güvenli olmasıdır. Bu bağlam-

³⁸ Delivery order, taşıyan veya kaptan tarafından imza veya paraf edilmişse durum özellik arz eder. “*Ship's delivery order*” adı verilen bu belgeler, konşimentonun iadesi karşılığında kaptan tarafından tanzim ve tevdi veya konşimento hamili tarafından tanzim edildikten sonra taşıyana paraf ettirilmek suretiyle kaptana ibraz edilir. Taşıyan veya kaptanın imza ve parafını havi olmaları nedeniyle de, bundan böyle konşimentonun bir kupürü mütalaa edilerek tıpkı konşimento gibi emtiayı temsil fonksiyonunu kazanırlar ve hamillerine yükün teslimini talep ve dava hakkını sağlarlar. TEKİL, Fahiman, **Navlun Mukaveleleri**, İstanbul, 1973, s. 45.

³⁹ Açıklayıcı Notlarda ilgili hükümde yer alan “mantıksal olarak ilişkilendirilmiş” (logically associated) ifadesinin elektronik olarak bağlı, bağlantılı veya başka bir şekilde çapraz referanslı anlamında kullanılması amaçlandığı belirtilmiştir. Explanatory Notes, p. 9.

da, elektronik ticaret belgesi sisteminin güvenilirliği oldukça önemli bir husustur. ETDA m. 2/2, elektronik formdaki belgenin kağıt muadilinin esaslı özelliklerini kopyalamak üzere tasarlanmış “güvenilir bir sistemin” kullanılmasını gerektirir. Güvenilir bir sistem, sağlıklı bir ticaretin sağlanması ve hak sahiplerinin korunması için önemli olduğu gibi, elektronik ticaret belgelerinin kullanımının yaygınlaşması için de elzemdir.

ETDA m. 2 kapsamında güvenilir bir sistemden söz edebilmek için elektronik sistemin belirli standartları⁴⁰ karşılaması gerekmektedir. ETDA m. 2/5, bir elektronik ticaret belgesi sisteminin güvenilirliğinin değerlendirilmesinde dikkate alınabilecek kapsamlı olmayan faktörlerin bir listesini sunmaktadır⁴¹.

Diğer bir kriter, elektronik ticaret belgesinin kopyalarından ayırt edilebiliyor olması gerekmektedir. Bu kapsamda, ETDA m. 2/2(a) gereğince, belgenin herhangi bir kopyasından ayırt edilebilmesini sağlayacak güvenilir bir sistem kullanılmalıdır. Bu kriterin amacı, bir kopyanın orijinal olarak kullanılmamasını sağlamak için orijinal ile kopyasının ayırt edilebilmesini sağlamaktır.

Ayrıca, ETDA m. 2/2(b), elektronik ticaret belgelerinin bütünlüğünü korumasını gerektirir. Bu çerçevede, elektronik ticaret belgesinin yetkisiz müdahalelerden veya değişikliklerden korunması amaçlanmaktadır. Böylelikle, ticari işlemlerin güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlanabilir ve elektronik ticaret belgelerinin kullanımı yaygınlaşabilir.

⁴⁰ Elektronik ticaret sistemlerinin güvenilirliğine ilişkin yönergeler halihazırda mevcuttur. Örneğin DCSA'nın Elektronik Konşimento Standartları (DCSA's standards for an Electronic Bill of Lading), ICC'nin Dijital Standartlar Girişimi (the ICC's Digital Standards Initiative), Future International Trade Alliance'ın rehberi ve Dijital Ticaret İşlemleri için Tekdüzen Kurallar (Uniform Rules for Digital Trade Transactions). Bkz. SUTTON, Patrick/ UNDERHILL, Sally-Ann/ ANTONIOU, Christos / WATLING, Tom, Electronic Trade Documents Act, (Çevrimiçi) <https://www.reedsmith.com/en/perspectives/2023/09/electronic-trade-documents-act>, E.T.: 17.06.2025.

⁴¹ ETDA m. 2/5'e göre, bir sistemin güvenilir olup olmadığının belirlenmesinde dikkate alınabilecek hususlar şunlardır:

- (a) sistemin işleyişi için geçerli olan her türlü kural;
- (b) sistemde tutulan bilgilerin bütünlüğünü korumak için alınan her türlü tedbir;
- (c) sisteme yetkisiz erişimi ve kullanımı önlemek için alınan her türlü tedbir;
- (d) sistem tarafından kullanılan donanım ve yazılımın güvenliği;
- (e) sistemin bağımsız bir kurum tarafından denetlenmesinin düzenliliği ve kapsamı;
- (f) denetleyici veya düzenleyici işlevleri olan bir kurum tarafından sistemin güvenilirliğine ilişkin yapılan herhangi bir değerlendirme;
- (g) sistemle ilgili olarak uygulanan herhangi bir isteğe bağlı programın veya endüstri standardının hükümleri.

ETDA m. 2/2(c), bir elektronik belgenin kontrolünün⁴² herhangi bir zamanda yalnızca tek bir kişiye bulunmasını zorunlu kılmaktadır⁴³. Bununla birlikte, anılan gereklilik, birden fazla kişinin aynı anda kontrol sahibi olmaması gerektiği anlamına gelmemektedir. Birden fazla kişi elektronik formdaki bir belgenin kontrolüne sahip olabilir (örneğin, birden fazla kişi belgeyi kullanmak için gerekli güvenlik kimlik bilgilerine sahip olabilir)⁴⁴. Buna karşın, burada belirleyici olan husus, birden fazla kişi güvenlik kimlik bilgilerine sahip olsa bile bu güvenlik bilgilerini yalnızca bir kişinin kullanabilmesi ve böylece kontrolün fiilen tek elde bulunmasıdır. Mezkur koşul, aynı belgenin farklı kişilerce aynı anda bağımsız olarak devredilmesi olasılığını ortadan kaldırarak, mükerrer devri ve buna bağlı hukuki uyumsuzlukları engellemeye hizmet etmektedir.

Kanun kapsamında aranan bir diğer kriter; elektronik sistemin, *kontrolü* uygulayabilecek kişilerin belirlenmesine olanak sağlamasıdır. ETDA m. 2/2(d), belgenin kontrolünü elektronik biçimde kullanabilen herhangi bir kişinin bunu yapabildiğini gösterebilmesini gerektirir. Sistem, belgenin kontrolünü kullanabilen herhangi bir kişinin kimliğinin saptanmasına olanak verecek nitelikte olmalıdır. İlgili kişinin

⁴² ETDA'da yer alan kontrol kavramı ile ilgili şu değerlendirmeler yapılmıştır: “Hukuki bir kavramdan ziyade olguya dayalı bir kavram olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla da ETDA, UCC, MLETR ve SE-TA'nın aksine, kontrolü mülkiyetin işlevsel bir eş değeri olarak ele almamaktadır. ETDA lafzi bakımından münhasır kontrol ve zilyetlik kavramları arasında boşluk yaratacak şekilde kaleme alındığından, belirsiz bir alan ve olası koruma eksikliği doğurma potansiyeli barındırmaktadır. Bunun önüne geçilmesi için münhasır kontrolün bir niyeti varsaydığı yorumu yapılabilir”. Bkz. PEJOVIC, Caslav/LEE, Unho, “Towards Global Legal Recognition of Electronic Trade Documents: Control or Possession?”, *Texas International Law Journal*, Vol. 59, No. 2, 2024, p. 101. Bu yorumdan da ortaya çıktığı üzere, kağıt belgelere dayalı klasik sistemde kabul edilmiş olan mülkiyet ve zilyetlik vb. kavramları elektronik ticaret belgelerine dair yapılan/yapılacak olan yasal düzenlemelerde birebir kullanmak mümkün olmayacaktır. Zira kağıt ticaret belgesi ile elektronik ticaret belgesine aynı işlevsel eşdeğeri vermeye çalışırken elektronik kayıtların kendine özgü yapısından kaynaklanan sınırlamaları da gözetmek gerekir. ETDA kontrol/münhasır kontrol kavramı ile bunu aşmaya çalışsa da yine de yargısal yoruma muhtaç belirsizliklerin önüne geçemediği anlaşılmaktadır. Türk kanun koyucusu da benzer eleştirilerle karşılaşacaktır. Benzer tespit ve eleştiriler için bkz. YELMEN, Adem, “Dijital Varlıkların “Kontrol”ü Kavramının Mülkiyet ve Zilyetlik Kavramlarıyla Karşılaştırılması”, *YBHD*, Y. 10, S. 1, 2025, s. 287.

⁴³ ETDA m. 2/3(a), bir kişinin bir belgeyi kullandığında, devrettiğinde veya başka bir şekilde elden çıkardığında (kişinin bunu yapmaya yasal hakkı olsun ya da olmasın), Kanunun amaçları doğrultusunda belgenin kontrolünü elinde bulundurduğunu öngörmektedir. ETDA m. 2/4 gereğince, bir ticaret belgesinin yalnızca okunması veya görüntülenmesi, m. 2/3(a)'nın amaçları doğrultusunda belgenin kullanıldığı anlamına gelmez. Örneğin, bir kişi bir belgeyi sadece okuma erişimine sahip olabilir, bu da belgeyi görüntülemesine ve okumasına izin verir, ancak başka bir şey yapmasına olanak sağlamaz. Böyle bir kişinin ilgili belgeyi ETDA'nın amaçları doğrultusunda kullanma yetkisine sahip olmadığı ve ilgili belge üzerinde kontrol sahibi olmadığı kabul edilmelidir. Explanatory Notes, p.12.

⁴⁴ ETDA m. 2/3(b), ortak hareket eden bir grup kişinin elektronik biçimdeki ticaret belgesinin kontrolünü kullanabildiği durumları kapsamaktadır. Bu durum, örneğin, birkaç kişinin farklı anahtarlar (anahtar parçalarına) sahip olduğu ve belgenin transferini gerçekleştirmek için bunların belirli bir kombinasyonunun veya sayısının gerekli olduğu çoklu-imza düzeninde ortaya çıkabilir. Bu durumda, belge üzerinde ortaklaşa kontrol uygulayabilen kişiler madde 2/2(c)'nin amaçları doğrultusunda tek bir kişi olarak değerlendirilmelidir. Explanatory Notes, p. 13.

kimliğinin tespiti, kullanılan teknolojiye bağlı olarak, sistemin elektronik ticaret belgesini belirli bir dijital adres ya da güvenli kimlik bilgileriyle ilişkilendirmesi ve kişinin bu kimlik doğrulama unsurlarına veya kontrol mekanizmalarına erişim yetkisini ispatlayabilmesi suretiyle sağlanabilir⁴⁵. Bu süreç, belgenin meşru sahibi ile dijital izler arasında güvenilir bir bağ kurulmasını mümkün kılar.

Aranan son kriter ise belgenin elden çıkarılabilir nitelikte olmasıdır. Zira ETDA m. 2/2(e) uyarınca, elektronik ticaret belgesinin elden çıkarılabilir olması gerekmektedir. Bu, belgenin devrinin hem belgenin hem de belge üzerindeki kontrolün devredilmesi -kişi devralan olması nedeniyle kontrol sahibi olmadığı sürece- anlamına gelir. Bu hüküm, bir elektronik ticaret belgesinin aynı anda birden fazla tarafça kontrol edilerek mükerrer şekilde devredilmesini önler. Elden çıkarılabilirlik ilkesi, belgeye bağlı talep hakkının yalnızca kontrol sahibi tarafından ileri sürülebilmesini temin eder.

Yukarıdaki açıklamalardan çıkan sonuç; güvenilir bir sistem, belgeyi sahibinin münhasır kontrolünde orijinal bir kayıt olarak tespit etmelidir.

3. Elektronik Ticaret Belgelerinin Zilyetliği, Ciro Edilmesi ve Etkisi

Elektronik ticaret belgeleri hakkındaki en önemli konulardan birisi bu belgelere ilişkin zilyetlik sorunu. ETDA ile bu sorun çözüme kavuşturulmuştur. ETDA m. 3/1, bir kişinin elektronik bir ticaret belgesi üzerinde zilyetlik kurabileceğini, onu ciro edebileceğini ve zilyetliğini devredebileceğini öngörmektedir. Bu hüküm, geçmişte elektronik formdaki belgeler üzerinde zilyetlik kurulmasını engelleyen hukuki engeli ortadan kaldırmaktadır. Belirtilen hükmün bir sonucu olarak, Birleşik Krallık hukukunda elektronik ticaret belgeleri üzerinde zilyetlik tesis edilebilir⁴⁶.

ETDA m. 3/1, elektronik ticaret belgeleri üzerinde zilyetlik tesis edilebileceğini ve bu belgelerin ciro edilebileceğini kabul etmekle birlikte, bu işlemlerin teknik olarak nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin bir düzenleme getirmemektedir. Bunun nedeni, teknolojik altyapıların çeşitliliği ve hızla gelişen dijital sistemler karşısında kanun metnine katı kurallar konulmasının esnekliği sınırlayacak olmasıdır. Bu yaklaşım, uygulamada farklı teknik çözümlerle zilyetlik ve ciro süreçlerinin sağlanabilmesine imkan tanıyarak teknolojik tarafsızlık ilkesine uygun bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır⁴⁷.

⁴⁵ Explanatory Notes, p. 11.

⁴⁶ Explanatory Notes, p. 13.

⁴⁷ Explanatory Notes, p. 14-16.

Bununla birlikte, zilyetliğin ve cironun kağıt ticaret belgeleri için geçerli olan yerleşmiş kuralları elektronik belgelere uyarlanabildiği ölçüde uygulanacaktır. Diğer bir ifade ile ETDA m. 3 gereğince kağıt ticaret belgeleri ile elektronik ticaret belgelerine aynı maddi hukuk uygulanacaktır. Örneğin, kağıt bir kambiyo senedinin üzerinde zilyetlik kurulabilmesi için bu senet üzerinde hakimiyet ve ilgili kişide zilyetlik niyeti bulunması gerekirken, aynı şekilde elektronik versiyonu için de fiili kontrol (hakimiyet) ve zilyetlik niyeti unsurlarının bulunması şarttır. Buna karşın, nitelikleri gereği bazı farklılıklar bulunabilir. Örneğin, kağıt belgelerin arka yüzlerine ciro yapılması şeklinde yerleşmiş bir uygulama varken, elektronik bir belgenin “arka yüzü” söz konusu olmayabilir. Ancak, bu elektronik ticaret belgelerinin ciro edilemeyeceği anlamına gelmez. Zira ETDA m. 3/1 açık bir şekilde elektronik ticaret belgelerinin ciro edilebileceğini düzenlemektedir⁴⁸.

ETDA, elektronik ticaret belgeleri üzerinde teknik olarak nasıl zilyetlik tesis edilebileceğine ilişkin bir düzenleme getirmese de, elektronik belgelerde zilyetliğin devri fiziksel teslimle değil, kullanılan teknolojiye bağlı olarak sistem üzerinde gerçekleşen teknik bir kontrol aktarımıyla sağlanır. Ancak bu fark, işlemin mahiyetini değiştirmez, her iki durumda da temel olan, zilyetliğin devrinin hukuki etkilerinin aynı şekilde ortaya çıkmasıdır. Böylelikle, elektronik ticaret belgelerinin hukuki geçerliliği ve işlevselliği konusunda yeknesaklık⁴⁹ sağlanır⁵⁰.

Elektronik ticaret belgelerinin kullanımının yaygınlaşması ve kullanımından kaynaklanan hukuki uyumsuzlukların çözülemeyecek sorunlara neden olmaması için bu belgelerin, kağıt muadilleri ile aynı yasal etkiye ve işlevselliğe sahip olması ve aynı hukuk kurallarının her iki tür için de geçerli olması gerekirdi. Benzer şekilde, elektronik ticaret belgesiyle ilgili olarak yapılan herhangi bir işlem, kağıt muadili ile ilgili olarak sahip olacağı etkiyle aynı etkiye sahip olması gerekirdi. Nitekim kanun koyucu, elektronik ticaret belgelerin kağıt muadilleriyle aynı hukuki statüye ve etkiye sahip olmasını sağlamak amacıyla, ETDA m. 3/2 ve 3/3 hükümleriyle açık bir eşdeğerlik rejimi öngörmüştür. Kanun koyucu, ticari işlemlerde güvenlik, işlevsellik ve hukuki kesinlik sağlamak

⁴⁸ Explanatory Notes, p. 14-16.

⁴⁹ ICC Bankacılık Komisyonu, ticaret işlemlerinin tamamen dijital olarak gerçekleştirilmesini mümkün kılmak için terimler ve tanımlara ilişkin “*Dijital Ticaret İşlemleri için Birörnek Kuralları (Uniform Rules for Digital Trade Transactions (URDIT) Version 1.0)*” yayımlamıştır. bkz. (Çevrimiçi) <http://www.icc.tobb.org.tr/docs/2022/ICC-URDIT-102T-ebook.pdf>, E.T: 17.06.2025.

⁵⁰ Explanatory Notes, p. 14-16.

adına, elektronik ticaret belgelerinin tıpkı kağıt belgeler gibi aynı kurallara tabi olmasını ve aynı hukuki sonuçları doğurmasını sağlamıştır⁵¹.

ETDA m. 3/2'e göre, bir elektronik ticaret belgenin muadili olan bir kağıt ticaret belgesi ile aynı etkiye sahip olduğunu öngörmektedir. Örneğin, bir kağıt konşimento taşıyıcıya karşı yük üzerindeki tasarruf yetkisini içeriyorsa; bu yetki, elektronik konşimento bakımından da aynı şekilde geçerli olacak ve hamiline aynı tasarruf yetkisini sağlayacaktır. Benzer şekilde, elektronik bir ciro işlemi, kağıt belgedeki ciroyla aynı hukuki etkiye sahip olacak ve hak sahipliğini devretmek bakımından eşdeğer işlev görecektir. Bu yaklaşım, dijital dönüşüm sürecinde ticaret belgelerinin hukuki geçerliliği konusundaki belirsizlikleri ortadan kaldırarak, uluslararası ticaretin dijitalleşmesini destekleyecektir⁵².

ETDA m. 3/3, bir elektronik ticaret belgesiyle ilgili gerçekleştirilen herhangi bir işlemin, eşdeğer bir kağıt belge bakımından doğuracağı hukuki etkiyle (varsa) aynı sonucu doğurmasını sağlar. Örneğin, bir kağıt konişmentonun zilyetliğinin devri, alıcının ilgili mallar üzerinde iddiada bulunma ve bunu üçüncü kişilere karşı ileri sürebilme hakkını doğuruyorsa, bu hak elektronik muadili bakımından da aynı şekilde geçerli olacaktır⁵³.

4. Şekil/Ortam Değişikliği

ETDA m. 4, bir ticaret belgesinin şeklinin veya ortamının elektronikten kağıda ve kağıttan elektroniğe değiştirilmesini mümkün kılmaktadır. Bunun nedeni ticaret belgelerinin sıklıkla uluslararası işlemlerde kullanılması ve her ülke hukukunun elektronik ticaret belgeleri tanımamasıdır. Örneğin, Birleşik Krallık hukukuna dayanarak İngiltere'de düzenlenen bir elektronik konişmentonun, elektronik konişmentoya yasal değer atfetmeyen ve bu konişmentoyu tanımayan bir ülkede işleme alınması gerektiğinde bu elektronik konişmentonun kağıt eşdeğeri ile değiştirilmesi gerekebilir.

Belgenin sadece şekli/ortamı değiştirilebilir. Belgenin içeriğinde bir değişiklik ETDA m. 4 kapsamında bir değişiklik olarak kabul edilemez. Belgenin içeriğinde esaslı bir değişiklik olursa, şekil değişikliği söz konusu olmadığı, yeni bir belge düzenlendiği kabul edilmelidir⁵⁴.

⁵¹ Explanatory Notes, p. 14-16.

⁵² Explanatory Notes, p. 14-16.

⁵³ Explanatory Notes, p. 14-16.

⁵⁴ Explanatory Notes, p. 17.

ETDA m. 4/1 uyarınca bir ticaret belgesinin elektronik ortamdan kağıt ortama ve kağıt ortamdan elektronik ortama dönüştürülmesi için iki koşulun yerine getirilmesi gerekir. İlk koşul, belgenin dönüştürüldüğüne dair bir ifadenin yeni şekliyle belgeye dahil edilmesidir. Örneğin, kağıttan elektronik biçime dönüştürülen bir belgenin, elektronik biçiminde, “bu belge kağıttan elektronik forma dönüştürülmüştür” gibi bir ifade içermesi gerekir. Bu koşul, şekli değiştirilen belgeyi devralan kişinin, belgenin başlangıçta farklı bir biçimde düzenlendiğinin farkında olmasını sağlamakla birlikte, belgenin herhangi bir özel gereklilikle uyumluluğunu belirlemesini sağlar⁵⁵. İkinci koşul ise belgenin dönüştürülmesine ilişkin her türlü sözleşmeye dayalı veya varsa diğer gerekliliklere uyulmasıdır.

Hükümün ikinci fıkrasında ise geçerli bir şekil değişikliğinin sonuçları düzenlenmektedir. Hükme göre, bir ticaret belgesi ETDA m. 4/1 kapsamında dönüştürüldüğünde, eski biçimindeki belgenin geçerliliği sona erer ve belgeye ilişkin hak ve yükümlülükler yeni biçimindeki belgeyle birlikte geçerli olmaya devam eder. Böylelikle, geçerli bir şekil değişikliği sonucunda belgenin eski şeklinin geçerliliği sona erer ve aynı belgeye bağlı olan borcun birden fazla ifa edilmesi engellenerek hak sahiplerinin korunması sağlanır⁵⁶.

5. İstisnalar

ETDA m. 5 hükmünde istisnalar düzenlenmiştir. ETDA m. 5/1, m. 3'ün uygulanmaması gerektiğine dair bir niyetin belgede veya belgeyle ilgili olarak geçerli olan şartlarda yer alması veya bunlardan makul bir şekilde çıkarım yapılabilmesi halinde, Kanunun 3. ve 4. maddelerinin bir elektronik ticaret belgesi ile ilgili olarak uygulanmayacağını öngörmektedir. Dolayısıyla, taraflar ETDA hükümlerine dayanmak yerine, düzenleyecekleri bir sözleşmeye dayanarak belgeleri elektronik biçimde kullanabilir ve ciro edebilirler.

ETDA m. 5/2(a), 2001 tarihli Belgesiz Menkul Kıymetler Yönetmeliği (*the Uncertificated Securities Regulations 2001*) kapsamında ilgili bir sisteme girilen belge veya araçları Kanunun 1 ila 4. maddelerinin kapsamı dışında bırakmaktadır. Bu istisnanın temel amacı, elektronik belge veya araçlarla ilgili olarak iki farklı yasal rejimin uygulanmasından doğabilecek normatif çatışmaları önlemektir. Nitekim, teknik anlamda bir senet olan ve “ticari senet” (*commercial paper*) olarak bilinen borç senedi türü, hem anılan Yönetmeliğin gereklerini

⁵⁵ Explanatory Notes, p. 17.

⁵⁶ Explanatory Notes, p. 17.

karşılayabilir hem de ETDA kapsamında değerlendirilebilir. Buna karşın, Yönetmelik, zilyetlik kavramlarına dayalı bir rejimden tamamen farklı bir yasal rejim öngördüğünden, bu kapsamda yer alan belge ve araçların ETDA'nın uygulama alanı dışında tutulması yerinde görülmektedir⁵⁷. Bununla birlikte, ETDA m. 5/3, bu istisnanın İlgili Bakan tarafından yapılan düzenlemelerle değiştirilebileceğini veya kaldırılabilirliğini öngörmektedir.

ETDA m. 5/2(b), uygun makam tarafından yapılacak düzenlemelerde söz konusu belge veya aracın belirtilmesi yoluyla bir belge veya araç türünün Kanunun 1 ila 4. maddelerinin kapsamı dışında bırakılmasına yönelik bir yetki vermektedir.

6. Tamamlayıcı Hüküm

ETDA m. 6 ile birlikte kanun kapsamındaki elektronik ticaret belgelerinin İngiliz mevzuatına genel uyumunun sağlanması için 1882 tarihli Kambyo Senetleri Yasası ile 1992 tarihli Deniz Yoluyla Eşya Taşıma Yasası'nda düzenlemeler yapılmıştır⁵⁸.

SONUÇ

Dijitalleşen dünya her alanı etkilediği gibi ticari hayatı da etkilemekte, ticari işlemlerin gerçekleşmesi bakımından söz konusu olan pek çok süreç elektronik ortamdaki kayıtlarla takip edilmektedir. Akıllı sözleşmeler, dijital platformlar, dijital paralar ve dijital belgeler dijitalleşmenin getirmiş olduğu tüm bu yeniliklerin uygulanabilmesi için öncelikle ulusal ama nihayetinde mutlaka uluslararası yeni kural ve standartların olması kaçınılmaz bir gerçekliktir. Hakikaten, uluslararası ticaretteki işlem yoğunluğu bakımından bu durum artık bir tercih olmaktan çıkmış ve adeta işin doğası gereği bir zorunluluk olmuştur. Kağıda dayalı şekilde bu süreçlerin devam etmesi gerektiğini iddia etmek, günümüz ticari hayatını hele ki uluslararası ticareti hiç anlamamak demektir. Dolayısıyla bugün artık kağıt ticaret belgeleriyle bu süreçlerin yürütülmesi de mümkün olmadığı gibi, gerçekçi de değildir. Yasal düzenlemeler çoğu zaman ekonomik gerçeklerin gerisinde kalmıştır. Kağıt ticaret belgelerine dayalı hukuk sistemleri ile dijitalleşen ulusal ve uluslararası ticaretin gerçekleri arasında bir çatışma mevcuttur. Klasik ticaret hukuku ve ticari işlemlere konu diğer mevzuat hüküm-

⁵⁷ Explanatory Notes, p. 18.

⁵⁸ ETDA m. 6'da, m. 5 kapsamında yapılacak düzenlemeler ve bu düzenleme yapma yetkisinin nasıl kullanılabileceği öngörülmektedir.

lerinin dijital dönüşüme uyumunun sağlanabilmesi için Birleşmiş Milletler bir aksiyon almıştır. BM Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL), “*Devredilebilir Elektronik Kayıtlara İlişkin Model Kanununu (The Model Law on Electronic Transferable Records /MLETR)*” çerçeve bir düzenleme olarak hazırlamıştır. 2017 yılı itibari ile gerçekleşen bu gelişme ülkelerin ulusal mevzuatlarını da etkilemiştir. Bunlardan en önemlisi *Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı*’nda çıkarılan, *Elektronik Ticaret Belgeleri Kanunu (Electronic Trade Documents Act / ETDA)*’dır. ETDA, 20 Temmuz 2023 tarihinde kabul edilmiş ve 20 Eylül 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu ülkedeki mevzuata dair düzenlemeler görünüşte ulusal düzeyli olsa da, gerçekte uluslararası etkiye sahiptir. Bunun sebebi de, geçmişten günümüze ülkenin uluslararası ticaretteki niceliksel ve niteliksel büyük etkisidir.

ETDA ile birlikte aşağıda hedeflenen amaçlar İngiliz kanun koyucu tarafından hayata geçirilmiş ve kendi mevzuatı dijital dönüşüme uyum sağlamıştır:

- kağıt temelli ticaret belgelerinin neden olduğu yapısal kısıtlamaları aşmak,
- elektronik ticaret belgelerinin yasal olarak tanınmasını (hukuki belirlilik ve kesinlik gereksinimini) ve etkin kullanımını mümkün kılmak,
- ticaretin hızlanmasını, maliyetlerin azalmasını ve uluslararası ticarette dijitalleşmenin önündeki hukuki engellerin kaldırılmasını sağlamak,
- zilyetlik kurumunu elektronik ortamda uygulayabilmek,
- mülkiyet devri ve tasarruf haklarının dijital belgeler üzerinden güvence altına alınmasını temin etmek.

Türk kanun koyucusu da bu hedeflerle *Devredilebilir Elektronik Kayıtlara İlişkin Model Kanunu*’nun uygulamadaki en önemli yansıması olan *2023 Elektronik Ticaret Belgeleri Kanunu*’nun benzeri mevzuat düzenlemelerini hayata geçirmeli, dijital dönüşüme uyum gösterme bakımından geç kalmamalıdır. Bu nedenle de huzurdaki çalışmada, olası bir kanun teklifinin hazırlanmasıyla ilgili çalışma gruplarını ve/veya bilimsel akademik projeleri tetiklemek, hali hazırda mevcutsalar, *2023 Elektronik Ticaret Belgeleri Kanunu*’nun yasalaşma sürecine ve içeriğine dikkatlerini çekmek amacıyla bu İngiliz Kanunu kısaca incelenmiştir.

Hakem Değerlendirmesi : Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması : Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek : Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review : *Externally peer-reviewed.*

Conflict of Interest : *The author has no conflict of interest to declare.*

Grant Support : *The author declared that this study has received no financial support.*

KAYNAKÇA

AKSOY, Pınar Çağlayan/HÜRYAŞAR, Menekşe/ŞENGÖZ, Meral, “Tedarik Zincirlerinde Kağıtsız Ticaret Dönemine Doğru: Dijital Dünyadaki Gelişmeler ve Blokzincir Teknolojisi Elektronik Ticaret Dokümanları Bakımından Neler Getirecek?”, **BATİDER**, C. 39, S. 1, 2023, s. 67-125.

BER, Ahmet Said, “Elektronik Olarak Devredilebilir Kayıtlara İlişkin Uncıtral Model Kanunu”, **ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 1, 2019, s. 445-452.

ÖZDAMAR, Mehmet/YALÇIN, Cihan, “Elektronik Çek ve Bono Kanun Teklifinde Yer Alan Elektronik Çeke İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Hasan Pulaşlı’ya Armağan**, Ankara, 2023, s. 421-440.

PEJOVIC, Caslav/LEE, Unho, “Towards Global Legal Recognition of Electronic Trade Documents: Control or Possession?”, **Texas International Law Journal**, Vol. 59, No. 2, 2024, p. 101-114.

SUTTON, Patrick/ UNDERHILL, Sally-Ann/ ANTONIOU, Christos / WATLING, Tom, “Electronic Trade Documents Act”, (<https://www.reedsmith.com/en/perspectives/2023/09/electronic-trade-documents-act>, E.T.: 17.06.2025).

ŞENGÖZ, Meral, “Dış Ticarete Dijitalleşme Yazı Serisi 3”, **Dış Ticarete Durum Blog**, Ağustos 2023, s. 1-8. (https://www.turktrade.org.tr/upload/media_center/3-yazi_08-2023_-hukuksal-gelis-meler-v1.pdf, E.T: 17.04.2025).

ŞENGÖZ, Meral, “Dış Ticarete Dijitalleşme Yazı Serisi 5”, **Dış Ticarete Durum Blog**, Ocak 2024, s. 1-5. (https://www.turktrade.org.tr/upload/media_center/5-dis-ticarete-dijitallesme.pdf, E.T: 17.04.2025).

ŞENGÖZ, Meral, “Dış Ticarete Dijitalleşme Yazı Serisi 8”, **Dış Ticarete Durum Blog**, Nisan 2025, s. 1-9. (https://www.turktrade.org.tr/upload/media_center/nisan-2025-sengoz-karsanaliz-mletr.pdf, E.T: 17.06.2025).

TAŞ, Alperen Furkan, “Elektronik Ticaret Belgeleri Kanun Tasarısı 2022”, **SDÜHFD**, C. 13, S. 1, 2023, s. 903-909.

TEKİL, Fahiman, **Navlun Mukaveleleri**, İstanbul, 1973.

WYNNE, Geoffrey/COOK, Jacqueline, “The Electronic Trade Documents Act 2023: the key to the future?”, **Butterworths Journal of International Banking and Financial Law**, October 2023, p. 587-589.

YELMEN, Adem, “Dijital Varlıkların “Kontrol”ü Kavramının Mülkiyet ve Zilyetlik Kavramlarıyla Karşılaştırılması”, **YBHD**, Y. 10, S. 1, 2025, s. 287-316.

İnternet Kaynakları

Digital Assets: Electronic Trade Documents - A Consultation Paper 254. (https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20250109104304mp_/https://cloud-platform-e218f50a4812967ba1215eaecede923f.s3.amazonaws.com/uploads/sites/30/2021/04/Electronic-trade-documents-CP.pdf) (E.T: 17.04.2025).

Dijital Ticaret İşlemleri için Birörnek Kuralları (Uniform Rules for Digital Trade Transactions (URDTT) Version 1.0). (<http://www.icc.tobb.org.tr/docs/2022/ICC-URDTT-102T-ebook.pdf>) (E.T: 17.06.2025).

DCSA, Streamlining International Trade by Digitalising End-to-End Documentation (February 2022). (https://go.dcsa.org/ebook-eb1/?utm_source=dcsa&utm_medium=display&utm_campaign=ebook-eb1) (E.T: 16.03.2025).

Electronic Trade Documents: Report and Bill için bkz. https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20250109113011mp_/https://cloud-platform-e218f50a4812967ba1215eaecede923f.s3.amazonaws.com/uploads/sites/30/2022/03/Electronic-Trade-Documents-final-report-ACCESSIBLE-1.pdf (E.T: 17.04.2025).

Explanatory Notes of Electronic Trade Documents Act 2023 (https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/38/pdfs/ukpgaen_20230038_en.pdf) (E.T: 16.03.2025).

<https://www.gov.uk/government/news/paperless-trade-for-uk-businesses-to-boost-growth> (E.T: 17.04.2025).

<https://www.business.gov.uk/export-from-uk/learn/categories/selling-across-bordersproduct-and-services-regulations-licensing-and-logistics/get-your-goods-into-the-destination-country/understand-electronic-trade-documents> (E.T: 17.06.2025).

https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20250109120654mp_/https://cloud-platform-e218f50a4812967ba1215eaecede923f.s3.amazonaws.com/uploads/sites/30/2021/04/6.7434_LCDigital-assets-consultation-summary_web3.pdf (E.T: 17.06.2025).

<https://www.dsi.iccwbo.org> (E.T: 16.03.2025).

<https://docs.un.org/A/RES/72/114> (E.T: 16.03.2025).

https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/mletr_ebook_e.pdf (E.T: 16.03.2025).

https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_transferable_records/status (E.T: 30.05.2025).

https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/38/pdfs/ukpga_20230038_en.pdf (E.T: 16.03.2025).

<https://www.fit-alliance.org> (E.T: 17.06.2025).

<https://cargox.io/technology> (E.T: 17.06.2025).

ICC, Aligning National Laws to the UNCITRAL Model Law on Transferable Records, UK Business Case (2021).